

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

**Ochrana menšinových akcionářů po rekodifikaci českého
soukromého práva**

Diplomová práce

Hana Líkařová

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 7. listopadu 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. 11. 2014

.....
Hana Líkařová

Poděkování

Tímto děkuji prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc., vedoucí mé diplomové práce, za metodickou pomoc a ochotu při vedení mé diplomové práce a dále všem blízkým za veškerou podporu během mého studia.

Obsah

Úvod	1
1 Pojem menšinový akcionář	3
2 Důvody k ochraně menšinových akcionářů	7
3 Oblasti ochrany menšinových akcionářů po rekonstrukci	10
3.1 Právo účastnit se řízení společnosti	10
3.1.1 Právo domáhat se svolání valné hromady	11
3.1.2 Právo žádat představenstvo o zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady	14
3.1.3 Právo požádat dozorčí radu o přezkoumání výkonu působnosti představenstva	16
3.2 Kumulativní hlasování	17
3.2.1 Rovnost hlasů	19
3.2.2 Odvolání člena orgánu společnosti zvoleného kumulativním hlasováním	20
3.3 Akcionářská žaloba	22
3.3.1 Žaloba proti členovi orgánu společnosti	25
3.3.2 Žaloba proti vlivné osobě	28
3.3.3 Žaloba proti akcionáři	30
3.3.4 Omezená využitelnost akcionářské žaloby	31
3.4 Náhrada reflexní škody	32
4 Zneužití práv menšinových akcionářů	37
4.1 Projevy zneužití práv menšinových akcionářů	40
4.1.1 Opakované svolávání valné hromady	40
4.1.2 Nedůvodné návrhy na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady	40
4.1.3 Zneužití akcionářské žaloby	42
Seznam použitých zkratk	46
Seznam použité literatury a pramenů	47
Resumé	53
Abstract	54
Klíčová slova	55
Key words	55

Úvod

Tématem diplomové práce je otázka ochrany menšinových akcionářů, která od 1. ledna 2014 doznala jistých změn, zejména v souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)¹. Rekodifikace soukromého práva v oblasti ochrany menšinových akcionářů v některých ohledech navázala na instituty obsažené v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jinde naopak reaguje na vývoj evropského obchodního práva zavedením nových institutů do českého právního řádu². Zákonodárce je však vzhledem k velké míře regulace akciové společnosti unijním právem do určité míry svázán, proto alespoň částečně zmírnil přísnou míru transpozice příslušných směrnic a upřesnil regulaci akciové společnosti, aby nedocházelo k porušování oprávněných zájmů akcionářů³.

Ochrana menšinových akcionářů představuje bezpochyby širokou oblast, kterou je jen obtížně možné pojmout v rozsahu jedné diplomové práce. Proto se práce po identifikaci jednotlivých oblastí ochrany menšinových akcionářů zaměřuje jen na vybrané aspekty ochrany menšinových akcionářů, které rekodifikace ovlivnila. Cílem práce je analyzovat a zhodnotit přínosy a nedostatky rekodifikace v těchto oblastech, které z hlediska ochrany menšinových akcionářů považují za nejvýznamnější a zároveň posoudit využitelnost dosavadní judikatury a doktríny a nastínit možný vývoj právní úpravy. Na těch místech práce, kde to považují za přínosné, je rovněž zohledněna zahraniční právní úprava a literatura.

Diplomová práce je zpracována s využitím metod gramatického, logického systematického a teologického výkladu. Při srovnávání právních úprav je užitá metoda komparace.

Diplomová práce je systematicky rozdělena do 4 kapitol. V úvodní části práce jsou v samostatných kapitolách vymezeny základní pojmy menšinového a kvalifikovaného akcionáře a následně zhodnoceny důvody jejich ochrany.

¹ V rámci rekodifikace soukromého práva v České republice byl přijat i zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, který však pro tuto diplomovou práci není relevantní.

² HAVEL, B. et al. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 23.

³ HAVEL, B. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 1, s. 9.

Ve třetí kapitole se po vymezení jednotlivých oblastí ochrany samostatné podkapitoly věnují těm oblastem ochrany menšinových akcionářů, které jsou významné z hlediska postavení menšinového akcionáře ve společnosti i po rekodifikaci. Nejdříve se zaměřím na účast akcionáře na řízení společnosti, konkrétně na ta práva, které zákon přiznává kvalifikovaným akcionářům. Dále následuje podkapitola věnovaná novému institutu začleněnému do českého právního řádu v důsledku rekodifikace, kterým je kumulativní hlasování. Následující dvě podkapitoly se věnují institutu náhrady škody, nejdříve akcionářské žalobě a poté náhradě reflexní škody.

Ve čtvrté kapitole je nastíněna problematika zneužití práv menšinových akcionářů a povinnost loajality akcionářů a zároveň jsou zde uvedeny obvyklé případy zneužití práv menšinových akcionářů.

V závěru práce jsou shrnuty dosažené poznatky v mezích stanovených cílů.

1 Pojem menšinový akcionář

Stejně jako dosavadní právní úprava v obchodním zákoníku, ani nová úprava v občanském zákoníku či zákoně o obchodních korporacích neobsahuje legální definici pojmu menšinového akcionáře či společníka a až na výjimky⁴ s tímto pojmem ani npracuje. Právní úprava naopak v souvislosti s úpravou podnikatelských seskupení v § 71 a násl. ZOK používá pojem většinového společníka, kterým je takový „*společník, který má většinu hlasů plynoucích z účasti v obchodní korporaci (...) a obchodní korporace, ve které tuto většinu má, je obchodní korporace s většinovým společníkem*“⁵. Postavení většinového společníka se tedy neodvíjí od výše jeho podílu na základním kapitálu, nýbrž od míry hlasovacích práv v obchodní korporaci. Proto nebude většinovým společníkem ten, kdo má většinu hlasů v důsledku dohody o výkonu hlasovacích práv či jednání ve shodě. Většinou hlasů naopak může disponovat i takový společník, jehož podíl na základním kapitálu je nižší než ostatních společníků vzhledem k možnosti spojení různých práv a povinností s různými podíly⁶. Většinovým společníkem bude tedy takový společník, jehož podíl na hlasovacích právech činí většinu z celkového počtu hlasů. Do celkového počtu hlasů se přitom nezapočítávají hlasy plynoucí z vlastních podílů obchodní korporace nebo jí ovládané osoby. Podíly bez hlasovacích práv se do celkového počtu hlasů také nezapočítávají, i když dočasně hlasovací právo nabydou⁷.

Menšinovým akcionářem proto *a contrario* bude akcionář, který nedisponuje většinou hlasů vyplývajících z účasti ve společnosti. Z povahy věci tedy menšinovým akcionářem bude takový akcionář, jehož práva spojená s podílem na společnosti mu neumožňují výraznějším způsobem ovlivňovat činnost společnosti, a který vahou svých hlasů například nemůže prosadit volbu člena statutárního orgánu či jiných orgánů společnosti.

Pokud akcionář, případně akcionáři společně, dosáhne takového podílu na základním kapitálu, který předpokládá ustanovení § 365 ZOK, stane se kvalifikovaným

⁴ Ust. § 306 odst. 1 písm. c) ZOK.

⁵ Ust. § 73 odst. 1 ZOK.

⁶ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 179.

⁷ HEJDA, J. in ČÁP, Z., JAHELKA, P., JOSKOVÁ, L. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha a.s., 2013, s. 86.

akcionářem, kterému náleží zvláštní práva a tím i vyšší míra ochrany. Tato práva se nazývají „*práva kvalifikované menšiny*“⁸. Pojem kvalifikovaného akcionáře je proto užším pojmem než pojem menšinového akcionáře. Zákon o obchodních korporacích na rozdíl od obchodního zákoníku přímo pracuje s tímto pojmem.

Vymezení kvalifikovaného akcionáře v závislosti na výši základního kapitálu akciové společnosti a souhrn jmenovitých hodnot akcií ve vlastnictví akcionáře zůstává zachováno z obchodního zákoníku, rozšiřuje se však o třetí skupinu kvalifikovaných akcionářů v akciové společnosti se základním kapitálem ve výši 500.000.000 Kč nebo vyšším. Zákon proto rozlišuje mezi kvalifikovanými akcionáři, kteří mají:

- akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů⁹ dosáhne alespoň 3 % základního kapitálu ve společnosti, jejíž základní kapitál je vyšší než 100.000.000 Kč,
- akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 5 % základního kapitálu ve společnosti, jejíž základní kapitál je ve výši 100.000.000 Kč nebo nižší,
- akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota nebo počet kusů dosáhne alespoň 1 % základního kapitálu ve společnosti, jejíž základní kapitál je ve výši 500.000.000 Kč nebo vyšší.

Doplnění skupin kvalifikovaných akcionářů o zmíněnou třetí skupinu představuje výrazné rozšíření okruhu kvalifikovaných akcionářů a potvrzuje trend novelizací obchodního zákoníku, které postupně snižovaly hranice pro uplatňování práv kvalifikovaných akcionářů¹⁰. Širšímu uplatnění práv kvalifikovaných akcionářů také svědčí, že zákon požaduje pouze splnění podmínky vlastnictví akcií, bez ohledu na to, zda je s akciemi spojeno i hlasovací právo.

Vymezení skupin kvalifikovaných akcionářů je v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES¹¹, která vyžaduje, aby minimální podíl, kterým jsou podmíněna určitá práva akcionáře, nepřesáhl 5 % základního kapitálu.

⁸ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, s. 159.

⁹ V souladu s § 257 odst. 3 ZOK se podíl na základním kapitálu akciové společnosti, která vydala kusové akcie bez jmenovité hodnoty, určuje podle počtu akcií vlastněných akcionářem.

¹⁰ Srov. FILIP, V., LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 1656.

¹¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi In: LASÁK, J. *Právní předpisy Evropské unie s judikaturou. Právo obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 77.

Pro srovnání například německá úprava akciového práva alternativně umožňuje, aby určitá zvláštní práva uplatňovali akcionáři, kteří mají relativní podíl ve výši 5 % na základním kapitálu, ale i akcionáři, kteří mají absolutní podíl ve výši 500.000 EUR na základním kapitálu¹². V akciových společnostech s vysokým základním kapitálem tak může dojít k výraznému rozšíření okruhu kvalifikovaných akcionářů. Ve Spojených státech amerických se oproti evropským zemím vyžaduje ještě nižší minimální podíl na základním kapitálu. Pro uplatnění některých zvláštních práv je zde proto dostačující, když akcionář má relativní podíl ve výši 1% nebo absolutní podíl ve výši 2.000 USD na tržní ceně akcií, ovšem minimálně po dobu jednoho roku¹³.

Vzhledem k ustanovení § 365 odst. 4 ZOK, jenž zakazuje ujednání stanov, které by zužovalo zákonnou úpravu práv kvalifikovaných akcionářů, je obecně přijímáno, že zákonná ustanovení vymezující kvalifikované akcionáře jsou částečně kogentní povahy, a lze se od nich odchýlit jen pro případ rozšíření jejich práv¹⁴. Dovolené by například bylo rozšíření okruhu kvalifikovaných akcionářů v důsledku snížení požadovaného podílu pod zákonnou hranici, která podle Václava Filipa může být snížena až do extrémního případu, kdy práva kvalifikovaných akcionářů budou přiznána každému akcionáři¹⁵. Jako zúžení zákonné úpravy by naopak mohlo být posouzeno stanovení dalších podmínek, které by kvalifikovaný akcionář musel splnit pro uplatnění svých práv.

Ze zákonného vymezení kvalifikovaných akcionářů nevyplývá horní hranice podílu na základním kapitálu, proto není vyloučeno, aby práv určených na ochranu kvalifikovaných akcionářů využil i akcionář s většinovým podílem ve společnosti. Rozdíl mezi menšinovým a většinovým akcionářem ale bude v tom, že většinový akcionář nebude mít potřebu jejich využití, neboť může svůj zájem prosadit i jiným způsobem¹⁶.

Z časového hlediska není požadována minimální doba vlastnictví akcií pro uplatnění práv kvalifikovaných akcionářů, proto lze dovodit, že akcionář může tato práva uplatňovat ihned po dosažení příslušného podílu na základním kapitálu¹⁷. Naopak

¹² Srov. ust. § 122 odst. 2 AktG.

¹³ Rule 14a-8 (b) (1) under Securities Exchange Act of 1934.

¹⁴ HAVEL, B. et al. op. cit. sub. 2, s. 153.

¹⁵ FILIP, V. Procedurální práva akcionářů na valné hromadě. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 5, s. 155.

¹⁶ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 8, s. 170.

¹⁷ FILIP, V., LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1656.

v Německu se například pro uplatnění některých práv navíc vyžaduje, aby akcionář vlastnil akcie společnosti minimálně po dobu 3 měsíců před konáním valné hromady k založení domněnky dobré víry akciové minority¹⁸.

¹⁸ FILIP, V. op. cit. sub. 15, s. 156. Srov. ust. § 142 odst. 2 AktG.

2 Důvody k ochraně menšinových akcionářů

Akcionář se bez ohledu na velikost svého vkladu zpravidla stává společníkem akciové společnosti se záměrem nabýt její akcie jako investiční nástroj a je tak ve vztahu ke společnosti zejména jejím investorem¹⁹, který má zájem na tom, aby jeho investice byla co nejvíce zhodnocena.

Vzhledem k principu většinového rozhodování na valné hromadě v kapitálových společnostech se však menšinový akcionář vůči většinovému akcionáři nachází v nerovném postavení. Většinový akcionář tak může při rozhodování o zásadních otázkách na valné hromadě prosadit vahou svých hlasů výlučně svůj zájem na úkor akcionáře menšinového, který většinou nemůže prosadit svou vůli, pokud se neshoduje s vůlí většiny. Rozhodnutí valné hromady je tak v podstatě výrazem vůle silného akcionáře a nikoli profilovaným názorem celé akcionářské obce²⁰. I z tohoto důvodu se zákonodárce prostřednictvím zvláštních právních nástrojů určených menšinovým akcionářům snaží zajistit, aby byli menšinoví akcionáři v různých oblastech chráněni před neoprávněnými zásahy většiny a mohla se tak vytvořit „*přiměřená protiváha akcionářské většiny*“²¹.

Obecně existují dvě teorie vykládající povahu a smysl zvláštních práv menšinových akcionářů²². První z nich vychází z toho, že tímto způsobem je poskytována ochrana jen menšině, která uplatňováním svým práv sleduje výlučně nebo převážně své zájmy, takže může být sporné zda též sleduje zájmy společnosti a ostatních akcionářů. Druhá teorie naopak tvrdí, že menšina tvoří zvláštní kvaziorgán společnosti, jehož účelem je hájit zájmy společnosti a menšiny před nezákonným postupem většiny²³.

Osobně se přikláním k druhé teorii a zároveň souhlasím se Stanislavou Černou, že motivem ochranných ustanovení v zákoně je jak snaha chránit práva a zájmy akcionářské menšiny, tak současně i zajištění funkčnosti akciové společnosti jako celku²⁴. Jedno bez druhého by bezpochyby vedlo k narušení chodu akciové společnosti.

¹⁹ PIHERA, V. K obecným limitům akcionářských práv. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 10, s. 361.

²⁰ ČERNÁ, S. Ochrana menšinových akcionářů v obchodním zákoníku. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica: K vybraným otázkám obchodního práva*, 1998, roč. 44, č. 2, s. 115-116.

²¹ Tamtéž, s.116.

²² DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, s. 231.

²³ Shodně také ELIÁŠ, K. *Obchodní společnosti*. Praha: C. H. Beck, 1994, s. 267.

²⁴ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 8, s. 169.

Při absenci ustanovení chránících menšinu by menší investoři nebyli motivováni vnést svůj vklad do společnosti a naopak přemíra ochranných ustanovení by způsobila ochromení fungování společnosti a odrazení větších investorů od vstupu do společnosti. Právní úprava by se proto měla snažit nalézt rovnováhu mezi zájmy akcionářské menšiny, zájmy akcionářské většiny, ale i zájmy společnosti.

Je totiž zároveň nutné zdůraznit, že i sama společnost je nositelem určitých zájmů, které nemusí být identické se zájmy všech jejích akcionářů. Jak Karel Eliáš uvádí, tak je přirozené, že různé skupiny akcionářů prosazují při uplatňování svých práv především své osobní zájmy²⁵. Tomáš Dvořák doplňuje, že v praxi nebude vyloučeno, aby v jedné společnosti existovalo více skupin akciových minorit, které budou prosazovat odlišné zájmy²⁶. Proto by i společnost měla být chráněna před prosazováním nevýhodných zájmů ze strany jak většinových, tak i menšinových akcionářů, kteří mají zájem na zhodnocení své investice. Jan Dědič uvádí, že je samozřejmé, že ochrana menšinových akcionářů má a musí mít své meze. Právní řád totiž musí chránit i většinového akcionáře před možným zneužitím práv, na úkor rozvoje společnosti jako celku a chránit právní jistotu všech akcionářů²⁷. Ochrana zájmů společnosti však v určitých případech bude nepřímo přispívat i k ochraně menšinových akcionářů, a to v případech, kdy jejich zájmy budou shodné se zájmy společnosti.

Společnost by v přístupu k akcionářům, kteří jsou nositeli odlišných zájmů, měla vždy dodržovat obecný princip obsažený v § 244 odst. 1 ZOK, kde je stanoveno, že: „Společnost zachází za stejných podmínek se všemi akcionáři stejně“. Tato zásada rovného zacházení s akcionáři či zákazu diskriminace zároveň vyplývá z druhé směrnice²⁸, která požaduje stejné zacházení s akcionáři, kteří se nacházejí ve stejném postavení. Jde tedy o povinnost relativně stejného zacházení s akcionáři, kteří mají stejný počet akcií o stejné jmenovité hodnotě, stejného druhu, formy a podoby²⁹. Společnost proto musí všem akcionářům nabídnout stejné možnosti uplatnění jejich

²⁵ ELIÁŠ, K. Mala herba cito crescit. O zneužívání oprávnění drobných a menšinových akcionářů. *Bulletin advokacie*, 2000, roč. 2000, č. 5, s. 11.

²⁶ DVOŘÁK, T. op. cit. sub. 22, s. 231.

²⁷ DĚDIČ, J. Novela obchodního zákoníku a problematika menšinových akcionářů. *Obchodní právo*, 1996, roč. 5, č. 5, s. 3.

²⁸ Druhá směrnice Rady č. 77/91/EHS ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření In: LASÁK, J. op. cit. sub. 11, s. 20

²⁹ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 8, s. 160.

práv a zároveň není možné, aby svévolně upřednostnila zájmy některé skupiny akcionářů.

3 Oblasti ochrany menšinových akcionářů po rekonstrukci

Jednotlivé oblasti ochrany menšinových akcionářů doktrína člení na základě různých kritérií. Stanislava Černá například vymezuje oblasti ochrany menšinových akcionářů dle základních možností ohrožení menšinových akcionářů³⁰. Jedná se o tyto možnosti ohrožení:

- omezení práva akcionáře podílet se na řízení společnosti a na spoluvytváření její vůle,
- porušení práv akcionáře v důsledku usnesení valné hromady, které je v rozporu s právními předpisy nebo stanovami společnosti, či je-li rozpor mezi skutečným a společností tvrzeným usnesením valné hromady,
- změna práv spojených s akcií po jejich nabytí,
- změna podílu akcionáře při změnách základního kapitálu společnosti,
- ohrožení práv akcionáře při přeměnách společnosti,
- pokles ceny akcií v důsledku ovládnutí kótované společnosti,
- oslabení pozice menšinových akcionářů při začlenění společnosti do podnikatelského seskupení.

S ohledem na rozsah této práce a výše vymezený cíl není účelem této kapitoly zabývat se všemi vymezenými oblastmi ochrany menšinového společníka, nýbrž pouze těmi instituty, které z hlediska postavení menšinového akcionáře v akciové společnosti po rekonstrukci považují za nejvýznamnější.

3.1 Právo účastnit se řízení společnosti

Právo účastnit se řízení společnosti je právem každého akcionáře, které zahrnuje právo účastnit se valné hromady, hlasovat na ní, žádat a dostat na ní vysvětlení a uplatňovat návrhy a protinávrhy. Stanislava Černá označuje tato práva jako *práva vespolná*³¹, protože nemohou být uplatňována izolovaně, ale pouze na valné hromadě společně s ostatními právy. Karel Eliáš poznamenává, že není zcela přesné chápat právo účastnit se řízení společnosti v užším smyslu, pouze v souvislosti s účastí na valné hromadě, protože i jiné aktivity akcionářů silně ovlivňují její řízení³². Pro účely této práce se

³⁰ Tamtéž, s.171-172.

³¹ Tamtéž, s. 165.

³² ELIÁŠ, K. in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 337.

nicméně zaměřím na ta práva, která zajišťují kvalifikovaným akcionářům možnost podílet se na řízení společnosti.

Jak již bylo zmíněno výše, při řízení společnosti dochází nejčastěji k prosazování vlivu ze strany většinových akcionářů a menšinový akcionář v zásadě nemá žádné možnosti, jak prosadit svůj vliv. Zákon se snaží tuto faktickou nerovnost mezi akcionáři vyvažovat přiznáním práv uvnitř společnosti, mezi které se řadí tato procedurální práva:

- právo domáhat se svolání valné hromady k projednání záležitostí navržených kvalifikovanými akcionáři (§ 366 ZOK),
- právo žádat představenstvo o zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady (§ 367 odst. 1 ZOK),
- právo požádat dozorčí radu o přezkoumání výkonu působnosti představenstva (§ 370 ZOK).

Stejná práva kvalifikovaným akcionářům přiznával i obchodní zákoník³³, proto se v této oblasti i nadále uplatní závěry dosavadní judikatury a doktríny.

3.1.1 Právo domáhat se svolání valné hromady

Jako nejvýznamnější ze zmíněné trojice práv hodnotím právo domáhat se svolání valné hromady k projednání záležitostí navržených kvalifikovanými akcionáři, které umožní konat valnou hromadu a projednat ty záležitosti, které by z vůle představenstva vůbec nemusely být projednány. Akcionáři tedy nemohou svolat valnou hromadu přímo, ale musí požádat představenstvo o její svolání.

Zákon o obchodních korporacích v § 366 vyžaduje, aby žádost akcionářů kromě formulace záležitostí, které mají být valnou hromadou projednány obsahovala i návrh usnesení k navrženým záležitostem nebo jejich odůvodnění. Nebude-li mít žádost akcionářů požadované náležitosti, bude lhůta pro svolání valné hromady běžet až od okamžiku, kdy bude doplněna³⁴. Domnívám se, že představenstvo by v případě chybějících náležitostí mělo akcionáře vyzvat k jejich doplnění a nikoliv jejich žádost automaticky odmítnout³⁵.

³³ Srov. ust. § 181 až 182 ObchZ.

³⁴ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 555.

³⁵ FILIP, V. op. cit. sub. 15, s. 156.

Jak vyplývá z § 367 odst. 2 ZOK, představenstvo nemá oprávnění navržený pořad valné hromady měnit, ani do něj jinak zasahovat, s výjimkou jeho doplnění se souhlasem kvalifikovaných akcionářů, kteří o svolání valné hromady požádali. Ingerence představenstva, byť i jen do formulace navržených záležitostí, by totiž mohla být posouzena jako nepatřičný zásah do výkonu práv akcionáře.

Tomuto právu odpovídá dle § 367 odst. 1 ZOK povinnost představenstva valnou hromadu svolat způsobem stanoveným zákonem a stanovami tak, aby se konala nejpozději 40 dnů ode dne, kdy mu byla doručena žádost o svolání, proto se v tomto případě lhůta pro uveřejnění a zaslání pozvánky na valnou hromadu zkracuje na 15 dnů³⁶. Stejně jako Radim Kříž se domnívám, že lhůta 40 dnů počíná běžet i v případě, že by žádost kvalifikovaného akcionáře byla adresována společnosti, nicméně představenstvu již nebyla předána³⁷. Úmyslem zákonodárce pravděpodobně nebylo vyžadovat prokazování doručení přímo představenstvu, a proto by doručení žádosti do sídla společnosti mělo být dostačující (za předpokladu, že stanovy neurčují jinou adresu, na kterou má být žádost doručována).

Pokud představenstvo valnou hromadu v této lhůtě nesvolá, soud podle § 368 odst. 1 ZOK zmocní k jejímu svolání kvalifikované akcionáře, kteří o to požádají, a současně je zmocní ke všem jednáním za společnost. Společnost pak nese náklady spojené s konáním valné hromady, včetně nákladů soudního řízení a dalších účelně vynaložených nákladů zmocněnými akcionáři. Dle názoru Radima Kříže za splnění této povinnosti budou ručit společně a nerozdílně členové představenstva, vůči kterým bude mít společnost zároveň nárok na náhradu škody vzniklé porušením jejich povinností³⁸. S ohledem na rozhodnutí Nejvyššího soudu bude soud při rozhodování o tom, zda kvalifikovaný akcionář bude zmocněn ke svolání valné hromady, zohledňovat, zda má akcionář aktivní věcnou legitimaci v době rozhodnutí soudu³⁹. Nejvyšší soud též dospěl k důležitému závěru, že svolá-li představenstvo valnou hromadu na žádost akcionářů, byť opožděně, ale s požadovaným programem a zároveň před rozhodnutím soudu o

³⁶ Jde-li o společnost, jejíž akcie byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, činí lhůta ke svolání valné hromady 50 dnů a lhůta pro uveřejnění a zaslání pozvánky 21 dnů (§ 367 odst. 1 *in fine* ZOK).

³⁷ KRÍŽ, R. *Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii*. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1999, s. 134.

³⁸ Tamtéž, s. 135.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 5. 2002, sp. zn. 29 Odo 657/2001.

návrhu akcionářů na zmocnění ke svolání valné hromady, návrh akcionářů na zmocnění ke svolání nemůže být úspěšný⁴⁰.

Jelikož právní úprava svolávání valné hromady kvalifikovaným akcionářem přímo neobsahuje zákonné zmocnění akcionáře ke svolání valné hromady při nečinnosti představenstva, jako je tomu u společnosti s ručením omezeným, není zde ani ochrana před zneužíváním práva na svolání valné hromady ve formě hrazení nákladů spojených se svoláním valné hromady v případě, že svolání bylo zjevně neopodstatněné⁴¹. Soudím, proto, že takovou roli bude u akciové společnosti plnit soud v rámci řízení o svolání valné hromady, který bude oprávněn posuzovat opodstatněnost žádosti o svolání valné hromady. Ke stejnému závěru došel i Ústavní soud, který odmítl, že by soud měl pouze posuzovat, zda návrhovač je kvalifikovaným akcionářem a zda představenstvo akciové společnosti skutečně nesplnilo svou povinnost svolat valnou hromadu. Soud by tak byl degradován na pouhý „osvědčovací orgán“, který by nemohl posuzovat, zda je navržený program vůbec slučitelný s působností valné hromady, ani zda smyslem svolávání valné hromady není šikanózní jednání akcionářů⁴².

I když zákon výslovně neomezuje okruh záležitostí, které může kvalifikovaný akcionář navrhnout, domnívám se, že lze výkladem dovodit, že se oprávnění akcionářů vztahuje pouze na záležitosti v působnosti valné hromady. Stejně tak i Nejvyšší soud dospěl k závěru, že svolání mimořádné valné hromady lze požadovat pouze k projednání záležitostí, které patří do působnosti valné hromady⁴³. V opačném případě by prostřednictvím uplatňování práv kvalifikovaných akcionářů mohlo docházet k nežádoucímu zasahování do působnosti jiných orgánů společnosti. Představenstvo akciové společnosti by proto mělo být oprávněno posoudit věcný obsah žádosti akcionáře na svolání valné hromady a případně odmítnout její svolání, pokud akcionář vyžaduje projednání záležitostí, které nejsou v působnosti valné hromady, i s ohledem na skutečnost, že společnost nese náklady jejího svolání⁴⁴.

Představenstvo též nemá povinnost valnou hromadu svolat, pokud nejsou splněny zákonné podmínky pro projednání určité záležitosti, které je podmíněno dalšími skutečnostmi, které si kvalifikovaný akcionář nemůže vynutit, jako například schválení

⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2000, sp. zn. 32 Cdo 2717/99.

⁴¹ Ust. § 187 odst. 2 ZOK.

⁴² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. II. ÚS 305/05.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 29 Odo 407/2004.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 5. 2004, sp. zn. 29 Odo 841/2003.

účetní závěrky pro rozhodnutí o rozdělení zisku⁴⁵. Představenstvo nebude mít povinnost svolat valnou hromadu ani když půjde o zneužití práva ze strany akcionářů s ohledem na obecný princip zakotvený v § 8 ObčZ, podle kterého: „*Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.*“. Takovými případy budou například opakované žádosti o svolání valné hromady se stejným nebo obdobným návrhem pořadu jednání⁴⁶. Naopak nebudou jimi případy, kdy lze předem očekávat, že požadavek nezíská většinu na valné hromadě⁴⁷.

Někteří autoři dovozují, že kvalifikovaní akcionáři mohou *per analogiam* uplatnit své právo i vůči dozorčí radě společnosti⁴⁸, která je oprávněna svolat valnou hromadu v případě, kdy společnost nemá zvolené představenstvo nebo představenstvo dlouhodobě neplní své povinnosti (§ 404 ZOK). Dozorčí rada může zároveň svolat valnou hromadu, pokud to vyžadují zájmy společnosti, mezi které lze jistě zařadit i to, že společnost nebude muset vynaložit náklady soudního řízení o svolání valné hromady. Obdobný názor na analogickou aplikaci dovozovala i odborná literatura k obchodnímu zákoníku, vzhledem k obdobnému ustanovení § 199 odst. 1 ObchZ⁴⁹. Proto se též domnívám, že za určitých podmínek by kvalifikovaní akcionáři mohli své právo uplatnit i ve vztahu k dozorčí radě. Jak ale upozorňuje Karel Eliáš, v praxi se objevují pokusy akcionářů reagovat na rezistenci představenstva vznesením téhož požadavku na dozorčí radu s odvoláním na zájem společnosti, nicméně v konkrétním případě se může jednat jen o skupinový zájem některých akcionářů⁵⁰. Dozorčí rada by tak stejně jako představenstvo měla posuzovat věcnou oprávněnost žádosti kvalifikovaných akcionářů.

3.1.2 Právo žádat představenstvo o zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady

Právo žádat představenstvo jako svolavatele valné hromady o zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady zajišťuje kvalifikovaným akcionářům projednání otázky, kterou považují za důležitou, i když by to mohlo být pro představenstvo či jiné

⁴⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 719/2011.

⁴⁶ K tomu více kapitola 4 této práce.

⁴⁷ FILIP, V., LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1660.

⁴⁸ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 556. Shodně také LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1659.

⁴⁹ Srov. ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 608; DĚDIČ, J. in DĚDIČ, J. et al. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 - § 220zb*. Praha: Polygon, 2002, s. 1813.

⁵⁰ ELIÁŠ, K. in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. op. cit. sub. 32, s. 344.

akcionáře nepřijemné⁵¹. Václav Filip dovozuje, že akcionář tak může činit kdykoliv před konáním valné hromady, což v extrémním případě může být již po skončení předešlé valné hromady⁵².

V případě, že žádost akcionáře byla doručena až po uveřejnění a rozeslání pozvánky na valnou hromady, uveřejní představenstvo doplnění pořadu valné hromady nejpozději 5 dnů před dnem jejího konání nebo rozhodným dnem k účasti na valné hromadě, způsobem stanoveným pro svolání valné hromady. Přínos nové úpravy vidím zejména v tom, že oproti obchodnímu zákoníku byla vypuštěna povinnost doručení žádosti nejpozději do 20 dnů před konáním valné hromady (příp. rozhodným dnem) a zkrácena lhůta pro uveřejnění doplnění programu valné hromady z 10 na 5 dnů. Dle mého názoru tak bylo učiněno i s ohledem povinnost zveřejňovat pozvánky na valnou hromadu na internetových stránkách akciové společnosti⁵³.

Ke každé z navrhovaných záležitostí musí být akcionářem navrženo i usnesení nebo musí být odůvodněno, čímž zákon klade vyšší nároky na přípravu akcionářů a snaží se tak omezit šikanózní žádosti akcionářů. Některé zahraniční právní úpravy dokonce omezují akcionáře z hlediska počtu slov návrhu⁵⁴. V otázce zařazení záležitosti na pořad valné hromady, která není v její působnosti, se uplatní závěry Nejvyššího soudu uvedené výše.

Jako významný nedostatek nové právní úpravy vidím, že neobsahuje postup při porušení povinnosti představenstva. Kvalifikovanému akcionáři, který se domáhal zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady, nenáleží žádný efektivní nástroj, jak si vynutit doplnění programu valné hromady po jejím svolání, jelikož se zařazením záležitosti na pořad valné hromady vyslovují souhlas všichni akcionáři⁵⁵. Ivana Štenglová se domnívá, že kvalifikovaným akcionářům zbyde jen možnost domáhat se svolání valné hromady a následně požadovat náhradu nákladů vzniklých jejím svoláním, případně náhrady škody vzniklé společnosti porušením povinnosti⁵⁶.

Vzhledem k výše uvedenému by ke zvýšení ochrany práv menšinových akcionářů bylo *de lege ferenda* vhodné, aby právní úprava přiznala akcionářům nástroje,

⁵¹ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 8, s. 172.

⁵² FILIP, V. op. cit. sub. 15, s. 156.

⁵³ Srov ust. § 182 odst. 1 písm. a) ObchZ a ust. § 406 odst. 1 ZOK.

⁵⁴ Například ve Spojených státech americký nemůže být návrh akcionářů delší než 500 slov. (Rule 14a-8 (d) under Securities Exchange Act of 1934).

⁵⁵ Ust. § 408 odst. 3 ZOK.

⁵⁶ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 561.

kterými by bylo možné se účinněji bránit nečinnosti představenstva, například doplněním práva akcionáře obrátit se na soud po vzoru německé právní úpravy⁵⁷.

3.1.3 Právo požádat dozorčí radu o přezkoumání výkonu působnosti představenstva

Při uplatnění práva požádat dozorčí radu o přezkoumání výkonu působnosti představenstva, má dozorčí rada povinnost tak učinit bez zbytečného odkladu a nejpozději do 2 měsíců ode dne doručení žádosti písemně informovat akcionáře o výsledcích provedeného přezkumu.

Kvalifikovaným akcionářům je tak dána možnost vynutit si kontrolu činnosti představenstva v případech, kdy představenstvo neplní své povinnosti a kdy je dozorčí rada nečinná a neplní své kontrolní funkce. Jako pozitivní ve srovnání s úpravou v obchodním zákoníku⁵⁸ hodnotím stanovení zákonné lhůty, ve které dozorčí rada má povinnost přezkoumat výkon působnosti představenstva a následně informovat akcionáře. Tato lhůta dříve musela být dovozována výkladem, a proto se závěry o tom, zda má dozorčí rada povinnost přezkoumat výkon bez zbytečného odkladu poté, co jí bude žádost doručena⁵⁹, zda je dozorčí rada toliko povinna informovat o výsledcích svých šetření všechny akcionáře na nejbližším zasedání valné hromady⁶⁰, nebo zda je povinna postupovat tak, jak vyžaduje péče řádného hospodáře⁶¹, od sebe navzájem lišily a mohlo tak snadno docházet k porušování oprávněných zájmů akcionářů.

Ani v tomto případě však zákon neupravuje důsledky při porušení povinnosti dozorčí rady. Shodně tak připadá v úvahu požadování náhrady škody vzniklé společnosti porušením této povinnosti⁶². *De lege ferenda* by bylo vhodné, aby akcionáři disponovali nástrojem, který by jim umožnil reagovat na nečinnost dozorčí rady.

⁵⁷ Ust. § 122 odst. 3 AktG.

⁵⁸ Srov. ust. § 181 odst. 1 písm. b) ObchZ a ust. § 370 ZOK.

⁵⁹ DVORÁK, T. op. cit. sub. 22, s. 234.

⁶⁰ DĚDIČ, J. in DĚDIČ, J. et al. op. cit. sub. 49, s. 1822.

⁶¹ POKORNÁ, J. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. et al. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 823.

⁶² ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 562.

3.2 Kumulativní hlasování

Kumulativní hlasování je institutem zavedeným do českého právního řádu po vzoru angloamerických systémů⁶³, například ve státě Delaware⁶⁴. Zákonná úprava nově umožňuje, aby stanovy akciové společnosti připustily⁶⁵, aby k volbě členů orgánů společnosti docházelo kumulativním hlasováním, a to jak zákonných, tak i fakultativně zřízovaných orgánů⁶⁶. V důsledku toho bude menšinovým akcionářům umožněno, aby kumulací svých hlasů prosadili volbu určitého člena orgánu a měli tak zastoupení ve volených orgánech, což by při většinovém hlasování bylo prakticky nemožné. To vše ale za předpokladu, že je více kandidátů než počet obsazovaných funkcí a zároveň, že se obsazují alespoň dvě místa v orgánu společnosti⁶⁷.

Kumulativní hlasování je dle mého názoru obecně schopné podnítit zájem menšinových akcionářů o fungování společnosti, i přes jejich malé podíly ve společnosti, protože jim dává reálnou šanci ovlivnit řízení společnosti zvolením jejich kandidátů do výkonných nebo dozorčích orgánů společnosti. Jak Jarmila Pokorná správně poznamenává, předpokládá se, že mezi kandidátem a akcionářem, který ho volí je zájmová spřízněnost a totožné priority, které budou v činnosti společnosti podporovány. Zvyšuje se tak šance na to, že v orgánech společnosti budou zastoupeny všechny skupiny akcionářů a bude snazší prosazovat cíle prospěšné pro všechny akcionáře. I když na druhou stranu může dojít k nárůstu konfliktů uvnitř orgánu⁶⁸. I proto jen málo amerických států nadále trvá na povinném kumulativním hlasování, když efektivita těchto orgánů bývá vzhledem k protichůdným zájmům akcionářů narušena⁶⁹.

Zavedení kumulativního hlasování do českého právního řádu předpokládala jedna z pracovních verzí návrhu zákonné osnovy obchodního zákoníku již v roce 2000, do konečné podoby vládního návrhu však zahrnuto nebylo. Nicméně Karel Eliáš

⁶³ HAVEL, B. et al. op. cit. sub. 2, s. 98.

⁶⁴ Ustanovení § 214 General Corporation Law ve státě Delaware vychází z koncepce *opt-in*, kdy možnost kumulativního hlasování musí být obsažena přímo ve stanovách. V jiných státech je kumulativní hlasování dispozitivně zakotveno v zákoně a jeho využití lze vyloučit ve stanovách (tzv. *opt-out*), jako například ve státě Washington (The Washington Business Corporation Act, RCW 23B.07.280). Vládní návrh zákona o obchodních korporacích z roku 2011 přitom původně také zakotvoval kumulativní hlasování jako dispozitivní institut, jehož uplatnění bylo možné vyloučit ve stanovách.

⁶⁵ Stejně tak i společenská smlouva ve společnosti s ručením omezeným, srov. § 178 – 180 ZOK.

⁶⁶ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 339-340.

⁶⁷ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1610.

⁶⁸ J. POKORNÁ in BĚLOHLÁVEK, A. J. et al. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 1516.

⁶⁹ DAVIES, P. *Introduction to company law*. Oxford: Oxford University Press, 2002, s. 227.

poznává, že pokus o úpravu kumulativního hlasování v akciové společnosti byl zaznamenán již v roce 1996⁷⁰.

Podstata kumulativního hlasování spočívá v tom, že se počet hlasů, se kterými akcionář nakládá na valné hromadě, znásobí počtem volených členů orgánů společnosti, přičemž akcionář poté může rozdělit mezi kandidáty jen tento počet hlasů. Akcionář se může rozhodnout, zda použije všechny své hlasy jen pro jedinou osobu anebo pro více osob, případně pro žádnou z nich⁷¹, protože se o každém členovi hlasuje samostatně (§ 355 odst. 2, 3 ZOK). Hlasovat proti určité osobě není možné. V praxi proto může nastat situace, že většinový akcionář nebude schopný při rovnoměrném rozdělení svých hlasů prosadit volbu všech svých kandidátů, když menšinový akcionář přiřazením všech svých hlasů jednomu z kandidátů zajistí jeho zvolení⁷². Pro menšinového akcionáře bude jistě příznivější, když se bude volit větší počet členů orgánů společnosti, aby mohl jednomu z kandidátů přidělit co největší počet hlasů. Pokud se ale budou zároveň volit členové představenstva i dozorčí rady, bude se počet hlasů zjišťovat pro každý orgán odděleně⁷³.

Jan Lasák upozorňuje, že dynamika kumulativního hlasování bude záviset na tom, zda hlasování o volbě členů orgánů společnosti bude tajné či nikoliv a v případě veřejného hlasování i kdo bude hlasovat jako první, protože jednotliví akcionáři budou nepochybně reagovat na hlasování ostatních⁷⁴. Dle mého názoru by pro menšinové akcionáře jistě byla nejvýhodnější varianta tajného hlasování o všech kandidátech současně. Ačkoliv zákon o obchodních korporacích obsahuje požadavek, aby v zápisu z valné hromady bylo uvedeno, kolika hlasy bylo hlasováno pro volbu každé navrhované osoby a jmenný seznam těch, kteří tak hlasovali (§ 356 odst. 3 ZOK), nelze z toho jednoznačně dovodit, že hlasování má být veřejné a postupné⁷⁵. Domnívám se, že nebude obtížné zpětně dohledat, který z akcionářů hlasoval pro určitého kandidáta, ani kdyby hlasování bylo tajné. Účelem tajného hlasování by totiž nemělo být skrytí

⁷⁰ ELIÁŠ, K. *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha: Linde Praha, a.s., 2000, s. 191.

⁷¹ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1612.

⁷² HAMILTON, Robert W. *The law of corporations in a nutshell*. 4th ed. St. Paul: West Publishing Company, 1996, XXIII, s. 566.

⁷³ Ust. § 355 odst. 1 *in fine* ZOK.

⁷⁴ LASÁK, J. *Akciová společnost na prahu rekonstrukce: základní novinky*. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 2, s. 48.

⁷⁵ K opačnému závěru došel Lukáš Vrána in VRÁNA, L. *Jak to bude s kumulativním hlasováním?* *Epravo.cz* [online]. 2013.

identity konkrétního akcionáře, nýbrž uchování v tajnosti průběžných výsledků, aby většinový akcionář nemohl přizpůsobit počet rozdělovaných hlasů podle toho, jak hlasují akcionáři menšinoví. Zákon tak otázku způsobu a pořadí hlasování přenechává úpravě stanov společnosti, které však musí zvolit takové řešení, které nesmí popřít účel institutu. Ke stejnému závěru došel i Radek Ruban⁷⁶.

Hlavní nevýhodou kumulativního hlasování zůstává nutnost jeho zakotvení ve stanovách společnosti, jejichž změna náleží do působnosti valné hromady a navíc se vyžaduje souhlas dvouřetinové většiny přítomných akcionářů (§ 421 odst. 2 písm. a) ZOK ve spojení s § 416 odst. 1 ZOK). Proto by k jeho využití v akciové společnosti s většinovým akcionářem, pro kterého kumulativní hlasování nebude zajímavé, vůbec nemuselo dojít. I tak nelze takovou situaci zcela vyloučit, například při snaze motivovat malé investory ke vstupu do společnosti. Větší význam ale může mít kumulativní hlasování v akciových společnostech s roztržštěnou kapitálovou strukturou. I Stanislava Černá poznamenává, že prosazení tohoto institutu bude záviset na konkrétních okolnostech při vyjednávání o obsahu stanov, nicméně kumulativní hlasování může být vhodným způsobem obsazení orgánů kapitálových společností rodinného typu⁷⁷.

3.2.1 Rovnost hlasů

Pro zvolení konkrétních osob zákon požaduje, aby jim byl odevzdán nejvyšší počet hlasů, pokud bylo na valné hromadě hlasováno alespoň nadpoloviční většinou všech hlasů přítomných akcionářů. Sporným ale může být případ rovnosti hlasů, kdy více osob získá stejný počet hlasů. Ustanovení § 356 odst. 2 ZOK v takovém případě vyžaduje, aby se o těchto osobách hlasovalo znovu. Pokud opět dosáhnou stejného počtu hlasů, rozhodne se o volbě losováním. Zákon už ale neřeší další problematické otázky, které mohou vyvstat spolu s opakovaným hlasováním.

Souhlasím s Radkem Rubanem v tom, že smyslem druhého kola hlasování není určit vzájemné pořadí kandidátů, proto bude druhé kolo nadbytečné v situaci, kdy je předem jasné, že budou zvoleny pouze ty osoby se stejným počtem hlasů⁷⁸. Proto se

⁷⁶ RUBAN, R. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 6, č. 5, s. 135.

⁷⁷ ČERNÁ, S. Nominování členů orgánů kapitálových obchodních korporací v novém českém korporačním právu. In *Reforma súkromého práva na Slovensku a v Čechách: zborník príspevkov z konferencie Československé právnické dni 2013*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 31–32.

⁷⁸ RUBAN, R. op. cit. sub. 76, s. 138-139.

hlasování nebude opakovat ve všech případech rovnosti hlasů, ale pouze tehdy, kdy kandidáti obdrží shodný počet hlasů a zároveň počet těchto kandidátů bude větší, než zbývající počet volných míst.

Otázkou také zůstává, jakým počtem hlasů budou akcionáři při opakovaném hlasování disponovat. Radek Ruban představuje dvě varianty řešení této otázky. Jednak může být hlasováno pouze s těmi hlasy, kterými bylo hlasováno pro kandidáty, u nichž došlo k rovnosti hlasů nebo naopak se všemi hlasy bez ohledu na předchozí hlasování⁷⁹, přičemž sám se přiklání k druhé variantě. V absurdním případě by totiž mohlo dojít ke spotřebování všech hlasů již v prvním kole hlasování, a proto by na druhé kolo nezbyly žádné hlasy, jak vyžaduje první varianta. Jan Lasák preferuje vlastní variantu, že by se při opakované volbě použily jen ty hlasy, které nebyly použity na volbu již zvolených členů⁸⁰. Osobně mi tato varianta jeví jako nejspravedlivější, i když pravděpodobně nebude možné, aby menšinový akcionář, který svými hlasy již zvolil jednoho z kandidátů, rozvrhl své hlasy tak, aby se mu podařilo prosadit dalšího kandidáta i v kole druhém.

Nicméně se domnívám, že počet hlasů, se kterými budou akcionáři disponovat v druhém kole by se vzhledem ke změně počtu volených kandidátů v opakovaném hlasování měl vynásobit pouze jejich počtem, i když zákon tuto otázku výslovně neřeší.

3.2.2 Odvolání člena orgánu společnosti zvoleného kumulativním hlasováním

Jako významnou výhodu spojenou s kumulativním hlasováním vnímám možnost odvolání člena orgánu zvoleného kumulativním hlasováním jen se souhlasem většiny těch, kteří pro něj hlasovali nebo jejich právních nástupců (§ 355 odst. 4 ZOK), s výjimkou případů, kdy tento člen závažným způsobem porušil své povinnosti. Do působnosti valné hromady proto i nadále bude ze zákona patřit odvolání členů představenstva a dozorčí rady⁸¹. Tímto způsobem má být ovšem zajištěno, aby na valné hromadě nedošlo ke zneužití možnosti odvolání členů představenstva nebo dozorčí rady zvolených menšinovými akcionáři, například ze strany většinového akcionáře.

⁷⁹ Tamtéž, s. 136.

⁸⁰ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1615.

⁸¹ Ust. § 421 odst. 2 písm. e), f) ZOK.

Zákonná úprava je v otázce odvolání člena orgánu zvoleného kumulativním hlasováním relativně stručná, proto vyvstávají další otázky, na které bude nutné najít odpověď výkladem. Otázkou například zůstává, zda souhlas k odvolání musí být udělen předem, nebo zda jej lze získat až dodatečně. Přikláním se k názoru, že stejně jako v jiných případech, kdy je k účinnosti určitého právního jednání vyžadován souhlas valné hromady, i v tomto případě bude možné, aby tento souhlas byl udělen až dodatečně, přičemž odvolání příslušného člena do té doby zůstane neúčinné⁸².

Jan Lasák ale vykládá ustanovení § 355 odst. 4 ZOK tak, že člena orgánu bude možné odvolat pouze, pokud pro jeho odvolání bude hlasovat většina těch, kteří hlasovali pro jeho zvolení⁸³. Stejný názor zastává i Jarmila Pokorná⁸⁴.

Dále není jasné, jakým způsobem má být vypočtena většina, která bude udělovat souhlas k odvolání člena orgánu zvoleného kumulativním hlasováním. Radek Ruban i Jan Lasák se přiklánějí k řešení, podle kterého by se při stanovování většiny přihlíželo k tomu, kolika hlasy akcionáři hlasovali pro zvolení odvolávané osoby⁸⁵. Souhlasím s tím, že výhodou toho řešení je, že akcionáři, kteří se větší mírou podíleli na zvolení této osoby, budou ve stejném poměru ovlivňovat i její odvolání. Nicméně zákon k tomuto výkladu nedává žádné vodítko, proto se domnívám, že je příliš extenzivní. Naopak se přikláním k tomu, aby se při stanovování většiny přihlíželo k míře účasti akcionáře ve společnosti, protože se domnívám, že v praxi budou méně časté případy, kdy by většinový akcionář rozdělil své hlasy mezi všechny kandidáty, aby mohl ovlivnit jejich případné odvolání, jak se obává Radek Ruban⁸⁶. Třetím řešením by bylo stanovení většiny akcionářů „*podle hlav*“, které zastává Lucie Josková⁸⁷, ovšem opět zde není zohledněna míra účasti akcionáře ve společnosti, proto jej též musím odmítnout.

Míru využití tohoto institutu bezpochyby ukáže až praxe, nicméně již nyní se dá předpokládat, že nebude vysoká. I přes to považuji jeho zakotvení za krok správným směrem, který má velký potenciál zajistit ochranu menšinových akcionářů. *De lege*

⁸² Stejně tak RUBAN, R. op. cit. sub. 76, s. 140.

⁸³ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1613.

⁸⁴ J. POKORNÁ in BĚLOHLÁVEK, A. J. et al. op. cit. sub. 68, s. 1519.

⁸⁵ RUBAN, R. op. cit. sub. 76, s. 141; LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1613.

⁸⁶ RUBAN, R. op. cit. sub. 76, s. 141.

⁸⁷ JOSKOVÁ, L. in ČÁP, Z., JAHELKA, P., JOSKOVÁ, L. et al. op. cit. sub. 7, s. 392.

ferenda by bylo vhodné zpřesnit úpravu opakovaného hlasování při rovnosti hlasů, tak i odvolávání člena orgánu společnosti zvoleného kumulativním hlasováním.

3.3 *Akciónářská žaloba*

Akciónářská žaloba je institutem upraveným v § 371-374 ZOK, který opravňuje kvalifikovaného akcionáře⁸⁸ domáhat se náhrady újmy⁸⁹ proti členovi představenstva, dozorčí rady nebo vlivné osobě, anebo splacení emisního kurzu proti akcionáři v prodlení s jeho splácením a v tomto řízení společnost zastupovat. Jedná se o žalobu, která je podávána jménem společnosti a k ochraně jejích zájmů, proto je nazývána *actio pro socio*⁹⁰, a to v případě, že člen představenstva, dozorčí rady nebo vlivná osoba, kteří způsobili společnosti újmu, ji dobrovolně neuhradí a oprávněný orgán společnosti ji nevymáhá anebo v případě, že ostatní akcionáři nesplácejí emisní kurs upsaných akcií a představenstvo je nečinné a nejedná tak s péčí řádného hospodáře. V praxi totiž bude málo pravděpodobné, aby členové představenstva nebo dozorčí rady vůči sobě navzájem uplatňovali právo na náhradu újmy nebo na splacení emisního kurzu jimi upsaných akcií⁹¹. Z tohoto důvodu zákon svěřuje tento efektivní nástroj právě do rukou kvalifikovaných akcionářů, kteří budou mít zájem na zachování své investice. Zatímco v akciové společnosti s majoritním akcionářem představuje akciónářská žaloba nástroj ochrany menšinových akcionářů před majoritním akcionářem, jehož vůli statutární orgán uskutečňuje, v akciových společnostech s roztržštěnou kapitálovou strukturou představuje akciónářská žaloba nástroj ochrany před samotným statutárním orgánem⁹².

Je zřejmé, že právo domáhat se náhrady újmy nebo splacení emisního kurzu je primárním právem společnosti, resp. jejích orgánů a právo kvalifikovaných akcionářů je právem odvozeným (proto je akciónářská žaloba též nazývána žalobou odvozenou). Proto je vzhledem k odvozené povaze tohoto práva akcionář nejdříve povinen upozornit na svůj záměr podat žalobu na náhradu újmy, ovšem jen dozorčí radu před uplatněním

⁸⁸ Vládní návrh zákona o obchodních korporacích a důvodová zpráva k němu z r. 2011 předpokládala, že oprávnění podat akciónářskou žalobu jménem společnosti bude z důvodu vyšší ochrany akcionářů přiznáno každému akcionáři po vzoru společnické žaloby ve společnosti s ručením omezeným. In BĚLOHLÁVEK, A. J. et al. op. cit. sub. 68, s.1579.

⁸⁹ S ohledem na ustanovení § 3 odst. 2 ZOK má člen orgánu společnosti povinnost nahradit vedle škody i nemajetkovou újmu.

⁹⁰ Nebo též žaloba *ut singuli*.

⁹¹ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. op. cit. sub. 49. s. 609.

⁹² LASÁK, J. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 3, s. 76.

práva na náhradu újmy vůči členovi představenstva (§ 374 odst. 1 ZOK)⁹³. Teprve pokud informovaný orgán neuplatní právo na náhradu újmy sám, může akcionář toto právo uplatnit sám za společnost (§ 374 odst. 2 ZOK). Bohumil Havel akcionářskou žalobu chápe jako *ultima ratio*, a proto by jí v každém případě mělo předcházet konání společnosti nebo alespoň výzva k němu⁹⁴.

I když se jedná o institut primárně určený k ochraně zájmů společnosti, domnívám se, že i jeho prostřednictvím nepřímo dochází k významné ochraně menšinových akcionářů, protože i přes to, že z úspěchu žaloby nezískají žádný přímý prospěch, vymožením náhrady újmy může dojít ke zvýšení jejich podílu na čistém obchodním majetku společnosti⁹⁵. Zároveň jsou členové představenstva a dozorčí rady motivováni k dodržování svých povinností, protože kvalifikovaní akcionáři vůči nim poměrně snadno mohou náhradu škody jménem společnosti vymáhat.

Obchodní zákoník dosud obsahoval obdobné oprávnění kvalifikovaných akcionářů, které však bylo možné využít pouze vůči členům představenstva, příp. akcionářům v prodlení s splácením emisního kursu. Nová úprava institutu tak rozšiřuje okruh osob, vůči kterým bude možné akcionářskou žalobu podat⁹⁶.

Kvalifikovaný akcionář, který podá akcionářskou žalobu musí být dle mého názoru v postavení kvalifikovaného akcionáře po celou dobu řízení, jinak s ohledem na riziko zneužití institutu ztrácí oprávnění vystupovat jako zákonný zástupce společnosti a též legitimní důvod pro vedení sporu⁹⁷.

I když tak zákon výslovně nestanoví, jsem přesvědčena, že úmyslem zákonodárce nebylo přiznat společnosti jako účastníkovi řízení i právo disponovat s žalobou, protože by tak došlo k popření práva kvalifikovaného akcionáře domáhat se za společnost náhrady újmy. Jak ale dovodil Nejvyšší soud, tak společnost je povinna zaplatit soudní poplatek ohledně této žaloby⁹⁸. V opačném případě, by společnost, která nemá zájem na vedení sporu, mohla prostřednictvím nezaplacení soudního poplatku docílit zastavení řízení. V případě, že by jej zaplatil sám kvalifikovaný akcionář, bude

⁹³ Vládní návrh zákona o obchodních korporacích z roku 2011 v § 375 *in fine* rozšiřoval tuto povinnost i na ostatní situace tak, že: „v ostatních případech písemně informuje představenstvo“.

⁹⁴ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 300.

⁹⁵ LASÁK, J. op. cit. sub. 92, s. 76.

⁹⁶ Srov. ust. § 182 odst. 1 písm.c) a d) ObchZ, § 182 odst. 2 Obchz a ust. § 371 ZOK.

⁹⁷ Ke stejnému závěru dospěl i Jan Lasák s výjimkou případů, kdy by ke snížení účasti akcionáře ve společnosti došlo z důvodů, které by neměly požívat právní ochrany (např. účelové zvýšení základního kapitálu majoritním akcionářem). In LASÁK, J. op. cit. sub. 92, s. 79.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002.

se jednat o bezdůvodné obohacení ze strany společnosti⁹⁹. Ačkoliv se ve zmíněném případě rozhodnutí Nejvyššího soudu týká společnické žaloby ve společnosti s ručením omezeným, domnívám se, že jeho závěry jsou použitelné i pro akciovou společnost.

Sporné však může být, zda má společnost povinnost hradit i náklady právního zastoupení vynaložené kvalifikovanými akcionáři, bez kterého se v těchto záležitostech pravděpodobně neobejdou. Jak správně upozorňuje Jan Lasák, pokud by společnost byla povinna nést náklady právního zastoupení akcionářů, hrozilo by podávání značného množství bezpředmětných derivativních žalob. Na druhou stranu ale pokud by tyto náklady byl povinen nést žalující akcionář, ztratil by pravděpodobně poslední zbytky motivace k podání žaloby¹⁰⁰. V konkrétním případě tak dle mého názoru bude záležet na uvážení soudu jak posoudí účel podání derivativní žaloby.

V otázce, zda kvalifikovaný akcionář může podat derivativní žalobu proti škůdci, jestliže škoda byla společnosti způsobena dříve, než kapitálově vstoupil do společnosti, lze dle mého názoru využít závěry Nejvyššího soudu ve věci neplatnosti usnesení valné hromady a právního zájmu akcionáře, který nebyl ke dni konání valné hromady akcionářem společnosti¹⁰¹. Nejvyšší soud obecně neodpírá této osobě možnost podat návrh na vyslovení neplatnosti valné hromady, ale v konkrétním případě posuzuje, zda i tato osoba má právní zájem na vydání rozhodnutí, protože může mít dopad na její poměry založené jejím vztahem ke společnosti. Vzhledem k tomu, že v případě úspěchu derivativní žaloby mohou být dotčeny majetkové poměry akcionáře, měl by se zmíněný názor Nejvyššího soudu uplatnit i v tomto případě.

Významnou výhodu v řízení pro akcionáře přináší ustanovení § 4 odst. 1 ZOK¹⁰², na základě kterého bude nést škůdce důkazní břemeno o tom, že se jako člen orgánu společnosti nebo vlivná osoba nedopustil protiprávního jednání zakládajícího nárok na náhradu újmy, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat. Zákon tímto způsobem částečně vyvažuje asymetrii v informacích, které akcionář nemá ani mít nemůže, ačkoliv je na nich závislé uplatnění práva¹⁰³. Akcionář i přes to ale bude muset prokazovat další předpoklady vzniku povinnosti hradit újmu, a to

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ LASÁK, J. op. cit. sub. 92, s. 81.

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4354/2008.

¹⁰² V souvislosti s porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře zakládá obrácení důkazního břemene též ustanovení § 52 odst. 2 ZOK.

¹⁰³ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 10.

vznik újmy, její výši a příčinnou souvislost mezi protiprávností a vznikem újmy. Jako riziko obrácení důkazního břemene vidím stejně jako Josef Bejček to, že může vést k faktické presumpci porušení povinnosti, a tím i k odpovědnosti člena orgánu společnosti, nepodaří-li se mu prokázat opak¹⁰⁴.

3.3.1 Žaloba proti členovi orgánu společnosti

Z ustanovení § 371 ZOK lze dovodit, že se nepřipouští, aby kvalifikovaný akcionář podal akcionářskou žalobu proti členovi jiného než vymezeného orgánu¹⁰⁵, například proti orgánu společnosti zřízeného stanovami. Důvod vzniku újmy zákon o obchodních korporacích nijak neomezuje. Povinnost k náhradě újmy se dle mého názoru bude vztahovat především na případy porušení povinnosti členů orgánů společnosti jednat s péčí řádného hospodáře nebo porušení zákazu konkurence, přichází však v úvahu i porušení jiných povinností členů orgánů společnosti.

V případech, kdy společnost uzavřela dohodu o vypořádání újmy vzniklé porušením povinnosti péče řádného hospodáře se členem představenstva nebo dozorčí rady podle § 53 odst. 3 ZOK, je kvalifikovaný akcionář omezen v oprávnění domáhat se náhrady této újmy. Kvalifikovaní akcionáři se v těchto případech totiž mohou domáhat jen splnění povinností z uzavřené dohody, například pokud povinná osoba své dluhy z řádně uzavřené a účinné dohody neplní¹⁰⁶. Na druhou stranu ale kvalifikovaní akcionáři budou mít v těchto případech výhodnější důkazní pozici, než kdyby sami podávali žalobu o náhradu újmy.

Vzhledem k ustanovení § 53 odst. 2 ZOK, podle kterého se nepřihlíží k právním jednáním obchodní korporace omezujícím odpovědnost člena jejích orgánů, vede se v odborných kruzích výkladový spor o tom, zda prostřednictvím dohody podle § 53 odst. 3 ZOK bude možné, aby společnost povinné osobě prominula povinnost náhrady újmy, případně zda bude možné tak učinit *ex ante*.

Josef Bejček se přiklání k názoru, že dohodou mezi společností a povinnou osobou nelze *ex post* vyloučit nebo limitovat náhradu škody způsobené společností jak

¹⁰⁴ BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 17, s. 616.

¹⁰⁵ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1680.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 1685.

pro rozpor s kogentním ustanovením zákona¹⁰⁷, tak i proto, že uzavřením této smlouvy by nepochybně došlo ze strany člena orgánu uzavírajícího jménem společnosti tuto dohodu k porušení povinnosti postupovat s péčí řádného hospodáře¹⁰⁸. Vlastimil Pihera naopak tento názor odmítá, když tvrdí, že: „*důsledkem vzniku odpovědnosti je povinnost k náhradě škody a jí odpovídající pohledávky poškozeného na náhradu škody ... přičemž rozhodne-li se následně věřitel této pohledávky, resp. práva na náhradu relevantní škody, vzdát, nebo pokud dojde k narovnání, dochází pouze ke změně závazku ex delicto, nikoli k omezení odpovědnosti škůdce*“¹⁰⁹. Ivana Štenglová a Bohumil Havel vykládají ustanovení § 53 odst. 2 ZOK tak, že je nutné jej vztáhnout i na případy úplného vyloučení odpovědnosti, přičemž je nerozhodné, zda tak ze strany společnosti bylo učiněno předtím ve stanovách, nebo později ve smlouvě. Takové jednání bude v každém případě chápáno jako zdánlivé, neboli neexistující, aniž by se zkoumala jeho platnost¹¹⁰. Ke stejnému názoru ohledně vyloučení odpovědnosti *ex ante* se přiklání i Jan Lasák, nicméně připouští možnost vzdání se nároku *ex post* za podmínek § 53 odst. 3 ZOK s omezením plynoucím z obecného ustanovení § 2898 ObčZ, které nepřipouští vzdání se újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti¹¹¹.

Osobně se přikláním k převažujícímu názoru, podle kterého nebude možné prominutí újmy *ex ante*, ale ani *ex post* ujednáním ve smlouvě podle § 53 odst. 3 ZOK. Takové ujednání považuji za odporující zájmům společnosti i dobrým mravům. Pokud by však obsahem smlouvy bylo ujednání o jiném vypořádání újmy než ve formě finanční náhrady, domnívám se, že takové ujednání by bylo v souladu se zněním zákona i představenými názory, za předpokladu, že by takové plnění bylo ekvivalentní způsobené újmě.

Rovněž nesouhlasím s názorem Vlastimila Pihery, který vysvětluje omezení práva kvalifikované akcionáře domáhat se náhrady újmy vůči osobě, se kterou byla uzavřena dohoda podle § 53 odst. 3 ZOK, právě možností, aby obsahem dohody bylo i

¹⁰⁷ Věta čtvrtá ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ obdobně stanovovala, že „... Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné. ...“.

¹⁰⁸ BEJČEK, J. op. cit. sub. 104, s. 618.

¹⁰⁹ PIHERA, V. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 5, s. 146, shodně také HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 10, s. 253.

¹¹⁰ ŠTENLOVÁ, I., HAVEL, B. in ŠTENLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 142.

¹¹¹ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 447.

vzdání se tohoto nároku¹¹². Jsem opačného názoru, protože se domnívám, že úmyslem zákonodárce bylo umožnit společnosti vypořádat vzniklou újmu jinak, tedy mimosoudní cestou, a zabránit tak ingerenci soudu do vnitřních vztahů ve společnosti v případech, kdy by takový postup nebyl pro společnost příznivý vzhledem k jejím zájmům. Bohumil Havel například vykládá tuto absenci práva podat akcionářskou žalobu tím, že akcionáři mají možnost jiné obrany, a to rozporovat usnesení valné hromady řešící vyrovnání újmy podle § 53 odst. 3, 4 ZOK¹¹³.

Pojistkou proti zneužití smlouvy v neprospěch společnosti i menšinových akcionářů by měl být požadavek souhlasu nejvyššího orgánu společnosti přijatý kvalifikovanou většinou hlasů pro účinnost smlouvy. Výjimkou by ale mohly být případy, kdy je povinnou osobou z uzavřené dohody o vypořádání újmy jediný akcionář¹¹⁴ nebo osoba, která tuto společnost ovládá, proto zákon vylučuje tyto případy z omezení akcionářské žaloby podle § 372 odst. 1 ZOK. Jedná se o zvláštní případy relativní neúčinnosti dohody podle § 53 odst. 3 ZOK¹¹⁵, které se kvalifikovaný akcionář s ohledem na pravděpodobnou nevýhodnost uzavřené smlouvy pro společnost může dovolávat. Kvalifikovaný akcionář tak má v tomto případě možnost zvolit si na základě vlastního uvážení, zda se bude dovolávat splnění povinností vyplývajících z uzavřené dohody nebo náhrady újmy v původním rozsahu.

V praxi by ale pravděpodobně nenastal případ relativní neúčinnosti dohody o vypořádání újmy uzavřené ve společnosti s jediným akcionářem, který bude jako jediný dohodu o vypořádání újmy schvalovat v souladu s § 53 odst. 3 ZOK, protože zde zároveň nebude jiný kvalifikovaný akcionář, který by v takovéto společnosti podával akcionářskou žalobu. Proto se též přikláním k teleologickému výkladu Jana Lasáka, který ustanovení § 372 odst. 1 ZOK „... *leđaže ten, kdo újmu společnosti způsobil, je jejím jediným společníkem* ...“ vykládá tak, že újmu společnosti způsobil ten, kdo byl jejím jediným akcionářem, aby kvalifikovanému akcionáři, který do společnosti vstoupil později, bylo umožněno podat akcionářskou žalobu¹¹⁶. Uzavření dohody o vypořádání újmy bude nutné upřednostnit i s ohledem na její charakter mimosoudního

¹¹² PIHERA, V. op. cit. sub. 109, s. 147.

¹¹³ HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5, č. 1, s. 15.

¹¹⁴ Zákon v ust. § 372 odst. 1 ZOK nepřesně uvádí pojem jediného společníka.

¹¹⁵ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1685.

¹¹⁶ Shodně také HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 302.

vypořádání újmy, i pokud bude uzavřena a nabude účinnosti v průběhu řízení o akcionářské žalobě, s výjimkou případů, kdy se bude možné dovolávat její relativní neúčinnosti.

Na základě § 372 odst. 3 ZOK lze akcionářskou žalobu podat i proti bývalému členovi představenstva nebo dozorčí rady, pokud v takové pozici byl v době vzniku újmy nebo v době jednání, v jehož důsledku újma vznikla. Při prokazování těchto okolností se neuplatní obrácení důkazního břemene a bude je muset dokazovat kvalifikovaný akcionář¹¹⁷. Z časového hlediska bude akcionář omezen zvláštní délkou promlčení lhůty podle § 636 ObčZ, podle které se právo na náhradu škody nebo jiné újmy promlčuje nejpozději za 10 let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla, případně za 15 let, byla-li škoda nebo újma způsobena úmyslně.

3.3.2 Žaloba proti vlivné osobě

Ustanovení § 372 odst. 2 ZOK umožňuje podat akcionářskou žalobu proti vlivné osobě, která způsobila společnosti újmu. Shodně jako u žaloby proti členovi orgánu společnosti platí, že lze žalobu podat i proti bývalé vlivné osobě, která v takové pozici byla v době vzniku újmy nebo v době jednání, v jehož důsledku újma vznikla¹¹⁸. Pojem vlivné osoby je pojmem novým, který byl zaveden zákonem o obchodních korporacích, i když oproti ustanovení § 66a odst. 2 ObchZ nepřináší nic nového¹¹⁹. Vlivnou osobou podle ustanovení § 71 ZOK může být „každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování korporace k její újmě (...)“.

Okruh vlivných osob zákon předem nijak neomezuje, může jí být jak většinový akcionář, tak i menšinový akcionář, ale i osoba, která nemá ke korporaci žádný oficiální vztah¹²⁰. Rozhodující proto v konkrétním případě bude, zda půjde o skutečný vliv, v jehož příčinné souvislosti dojde k chování korporace a ke vzniku újmy a zároveň půjde o tzv. *kvalifikovaný vliv*, který je rozhodujícím způsobem významný¹²¹. I když v praxi může být sporné, jak tento kvalifikovaný vliv rozpoznat, úmyslem zákonodárce zřejmě bylo zdůraznit jeho vyšší intenzitu. Souhlasím s Tomášem Doležilem v tom, že vliv vlivné osoby sice nemusí být jediným faktorem při chování obchodní korporace,

¹¹⁷ Tamtéž, s. 1688.

¹¹⁸ Ust. § 372 odst. 3 ZOK.

¹¹⁹ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 168.

¹²⁰ Tamtéž, s. 170.

¹²¹ Tamtéž, s. 169.

nicméně výsledná podoba jejího chování musí být převážně určena a formována prosazením vlivu vlivnou osobu¹²². Protože zákon nespécifikuje jak k ovlivnění má dojít, bude platit, že může být i jednorázové¹²³.

Vlivná osoba má následně povinnost nahradit vzniklou újmu, ledaže prokáže, že byla v dobré víře a mohla rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby. Zákon tak prostřednictvím ustanovení § 71 odst. 1 *in fine* ZOK dává vlivné osobě možnost exkulpace obdobným způsobem jako pravidlo podnikatelského úsudku při porušení péče řádného hospodáře v § 51 odst. 1 ZOK. V konkrétním případě proto bude nutné zkoumat, zda vlivná osoba jednala *lege artis*, na základě dostatku informací a smyslem jejího jednání bylo jednat v zájmu korporace jako celku. V případě ovlivnění totiž zákon na rozdíl od koncernu nepřipouští upřednostnění zájmu vlivné osoby před zájmem ovlivněné osoby¹²⁴.

Výjimku z nároku na náhradu újmy společnosti představuje § 71 odst. 2 ZOK, který přiznává nárok na náhradu způsobené odvozené újmy přímo společníkům ovlivněné osoby, pokud vlivná osoba neuhradí způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě¹²⁵. Přitom povinností náhrady odvozené újmy společníka není škůdce zbaven povinnosti primární náhrady újmy¹²⁶.

S ohledem na ustanovení § 71 odst. 4 a 5 ZOK může být vliv vykonáván i prostřednictvím jiné osoby či jiných osob, ale vlivnou osobou nemůže být člen orgánu společnosti nebo její prokurista. Výkladem ustanovení § 71 odst. 5 ZOK by bylo možné dospět k absurdnímu závěru, že se vztahuje na členy všech orgánů ovlivněné osoby, včetně valné hromady, v důsledku čehož by bylo vyloučeno ovlivnění ze strany společníků, které jistě bude častým jevem ve společnosti. Přikláním se proto k výkladu Bohumila Havla, který vychází z toho, že „členem orgánu ovlivněné osoby“ bude pouze člen voleného nebo jmenovaného orgánu ve smyslu ustanovení § 152 odst. 2 ObčZ, a že společníci jsou členy nejvyššího orgánu *ex lege*, protože je nikdo nevolí, ani

¹²² DOLEŽIL, T. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 593-594.

¹²³ HAVEL, B. et al. op. cit. sub. 2, s. 63.

¹²⁴ Srov. § 72 odst. 1 ZOK.

¹²⁵ K náhradě odvozené újmy společníků více bod 3.4 této práce.

¹²⁶ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 172.

nejmenuje¹²⁷. Členové volených a jmenovaných orgánů mají totiž povinnost péče řádného hospodáře, jejíž porušení je stiženo samostatnou povinností k náhradě újmy. Tomáš Doležil by ustanovení § 71 odst. 5 ZOK nicméně vztáhnul i na likvidátora, opatrovníka právnické osoby, insolvenčního správce a další osoby v obdobném postavení¹²⁸.

3.3.3 Žaloba proti akcionáři

V souladu s ustanovením § 344 odst. 1 ZOK platí, že akcionář je povinen splatit emisní kurs akcií ve lhůtě určené ve stanovách nebo v rozhodnutí valné hromady o zvýšení základního kapitálu, nejpozději však do 1 roku ode dne vzniku akciové společnosti nebo od účinnosti zvýšení základního kapitálu. Kvalifikovaný akcionář se bude prostřednictvím akcionářské žaloby domáhat splnění vkladové povinnosti akcionáře v prodlení spolu s úrokem z prodlení, který činí dvojnásobek zákonné sazby úroku z prodlení z dlužné částky (§ 344 odst. 2 ZOK).

Vzhledem k formulaci ustanovení § 374 odst. 1 ZOK bude v praxi pravděpodobně sporné, zda akcionář zamýšlející podat žalobu na splacení emisního kursu akcií proti jinému akcionáři bude povinen o svém záměru informovat představenstvo, jako je tomu v případě žaloby na náhradu újmy proti členovi představenstva. Ivana Štenglová dovozuje, že akcionář má povinnost požádat představenstvo o podání žalobního návrhu na splacení emisního kursu akcií¹²⁹, i když z výslovného znění zákona tak neplyne. Přikláním se proto k názoru Jana Lasáka, který se domnívá, že nedostatek žádosti kvalifikovaného akcionáře vůči představenstvu o podání žalobního návrhu na splacení emisního kursu akcií vůči jinému akcionáři nemůže založit nedostatek jeho aktivní legitimace¹³⁰.

Zároveň se ztotožňuji s názorem Jana Lasáka, který soudí, že před podáním akcionářské žaloby má kvalifikovaný akcionář nejdříve splnit povinnost podle § 345 odst. 1 ZOK a jménem představenstva vyzvat akcionáře v prodlení s plněním vkladové

¹²⁷ HAVEL, B. et al. op. cit. sub. 2, s. 175. Shodně také DOLEŽIL, T. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 122, s. 597-598.

¹²⁸ DOLEŽIL, T. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 122, s. 597.

¹²⁹ ŠTENGLOVÁ, I. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 563.

¹³⁰ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1679.

povinnosti ke splnění povinnosti v dodatečné lhůtě určené stanovami nebo do 60 dnů ode dne doručení výzvy¹³¹.

V případě, že by představenstvo využilo svého práva vyloučit akcionáře ze společnosti po marném uplynutí dodatečné lhůty, s největší pravděpodobností by došlo i k zániku právního důvodu akcionářské žaloby, protože akcionář přestane být v prodlení a vznikne pouze zákonné ručení za splacení emisního kursu upsaných akcií, což v důsledku způsobí, že soud žalobu zamítne. Nicméně může být sporné, zda představenstvu vůbec zůstane zachováno toto oprávnění (§ 345 odst. 2 ZOK), i když byla jménem společnosti podána žaloba na splacení emisního kursu. Domnívám, se že v takovém případě již nebude možné akcionáře vyloučit, protože podání žaloby by bylo možné podřadit pod „jiné opatření“ ve smyslu § 345 odst. 2 ZOK, které nepřipouští vyloučení prodlévajícího akcionáře¹³², i když nebylo přijato představenstvem, ale kvalifikovaným akcionářem jménem společnosti.

3.3.4 Omezená využitelnost akcionářské žaloby

I přes představené výhody institutu akcionářské žaloby v předchozích odstavcích, zůstává otázkou míra jeho využitelnosti. Vzhledem k absenci práva akcionářů na informace o společnosti (s výjimkou práva na vysvětlení, které lze uplatnit jen na valné hromadě¹³³) a práva nahlížet do dokladů společnosti a kontrolovat údaje tam obsažené, které náleží společníkovi ve společnosti s ručením omezeným, může být pro akcionáře obtížné vůbec identifikovat skutečnosti, které by zakládaly nárok společnosti na náhradu újmy, zejména pokud jde o porušení povinností členů orgánů společnosti. V důsledku toho akcionáři nebudou schopni v žalobě správně vymezit porušení povinností nebo se o jejich porušení vůbec nedozví. Přikláním se k řešení navrhanému Janem Lasákem, který by akcionářům přiznal rozumnou možnost nahlédnout do dokladů týkajících se společnosti a její činnosti po vzoru společnosti s ručením omezeným (§ 155 ZOK), ve které paradoxně existuje menší informační asymetrie než ve společnosti akciové¹³⁴. Ani zmíněné obrácení důkazního břemene podle § 4 odst. 1 ZOK, případně podle § 52 odst. 2 ZOK, nemůže tuto asymetrii informací mezi akcionáři a členy orgánů společnosti zcela narovnat.

¹³¹ Tamtéž, s. 1681.

¹³² Shodně LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1682.

¹³³ Ust. § 357 ZOK.

¹³⁴ LASÁK, J. op. cit. sub. 92, s. 80.

Důvodem nízkého počtu akcionářských žalob může být také skutečnost, že v případě úspěchu s derivativní žalobou dojde s ohledem na převážně zanedbatelné podíly kvalifikovaných akcionářů k minimálnímu zvýšení jejich podílů na čistém obchodním majetku společnosti. Akcionář musí také zohlednit, že s podáním žaloby budou spojené další náklady vynaložené společností, které sníží čistý obchodní majetek společnosti. Podání derivativní žaloby by se akcionářům vyplatilo jen v případě vyšších částek, se kterými je naopak spojen vysoký soudní poplatek, který bude muset kvalifikovaný akcionář zaplatit, pokud se bude chtít vyhnout zastavení řízení¹³⁵, a až následně jej po společnosti vymáhat jako bezdůvodné obohacení¹³⁶. V případě, že by akcionář měl naopak vyšší podíl ve společnosti blížící se postavení většinového akcionáře, neměl by naopak potřebu využívat institutu derivativní žaloby, protože by snadno mohl jinak zakročit vůči nežádoucímu jednání členů statutárních orgánů, např. jejich odvoláním.

Pro omezenou využitelnost derivativních žalob ze strany oprávněných akcionářů pravděpodobně neexistuje jen jeden důvod, nicméně i přes to se domnívám, že se jedná o důležitý institut pro ochranu zájmů společnosti a nepřímo i menšinových akcionářů. *De lege ferenda* by bylo vhodné vyjasnit, zda má akcionář povinnost informovat příslušné orgány společnosti o svém záměru podat odvozenou žalobu, i v jiných případech než při uplatnění práva na náhradu újmy vůči členovi představenstva.

3.4 Náhrada reflexní škody

Obecná úprava reflexní neboli odvozené škody je obsažena v jediném ustanovení § 213 ObčZ, které se inspirovuje v německé úpravě akciového práva¹³⁷, nicméně česká úprava reflexní škody se vztahuje na všechny korporace včetně spolků¹³⁸.

Reflexní škoda vzniká v situaci, kdy člen korporace nebo člen jejího orgánu, způsobí korporaci škodu, která se projeví i v majetkové sféře jednotlivých členů korporace, a to snížením hodnoty jejich účasti v korporaci. V případě akciové

¹³⁵ LASÁK, J. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 3, s. 79.

¹³⁶ Viz Nejvyšší soud op. cit. sub. 98.

¹³⁷ Ust. § 117 odst. 1 *in fine* Aktg říká, že škůdce je rovněž povinen nahradit vzniklou škodu akcionářům, pokud byli poškozeni, nehledě na škodu, která jim byla způsobena v důsledku poškození společnosti.

¹³⁸ Nicméně Tomáš Dvořák dochází k závěru, že se § 213 ObčZ vůbec nepoužije na jiné soukromoprávní korporace než obchodní korporace, protože zde nemůže dojít k majetkovému znehodnocení účasti jejich členů, když zde žádná majetková účast ani není. Srov. DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 655-656.

společnosti se bude jednat o snížení hodnoty akcií vlastněných akcionáři společnosti, čímž může dojít ke zmaření jejich investice. Náhrady škody se proto na rozdíl od akcionářské žaloby bude domáhat přímo akcionář, kterému též připadne prospěch z žaloby, nicméně tento nárok se bude vzhledem k jeho odvozené povaze odvíjet od nároku korporace na náhradu újmy. Významnou odlišností oproti akcionářské žalobě je i skutečnost, že právo na náhradu reflexní škody může uplatnit každý akcionář, bez ohledu na výši své účasti ve společnosti, čímž dochází ke zvýšení ochrany menšinových akcionářů. Ačkoliv občanský zákoník hovoří jen o náhradě škody, jsem toho názoru, že bude možné aplikovat toto ustanovení i v případě vzniku újmy¹³⁹.

Doposud byla otázka náhrady reflexní škody řešena jen judikatorně, když Nejvyšší soud¹⁴⁰ dovedl nepřipustnost její náhrady: *„Protože náhradou škody způsobené společnosti je odstraněna i újma vzniklá v důsledku tohoto jednání společníkům na jejich podílech, není potřeba, aby byl – vedle žaloby společnosti – konstruován další samostatný nárok společníka na náhradu této újmy. Lze tedy uzavřít, že společníci nemají proti jednateli společnosti nárok na náhradu újmy vzniklé na jejich podílech v důsledku škody na majetku společnosti, způsobené jeho jednáním, neboť odstranění této újmy se mohou domoci tím, že jménem společnosti uplatní (její) nárok na náhradu škody.“* Občanský zákoník se tak odklání od dosavadní judikatury, přičemž důvodová zpráva zdůvodňuje začlenění ustanovení o reflexní škodě snahou obnovit nerovnováhu v ekonomických poměrech dotčených osob vyvolaných škodnou událostí spojenou s povinností k náhradě¹⁴¹.

V určitých aspektech se žaloba na náhradu reflexní škody může překrývat s odvozenou žalobou, i když v případě reflexní škody akcionář nevystupuje jako zákonný zástupce společnosti, ale je přímo účastníkem řízení.

Jelikož nárok akcionáře na reflexní škodu a nárok společnosti na náhradu újmy jsou dva samostatné nároky, nelze vyloučit, že akcionář bude reflexní škodu uplatňovat v rámci odvozené žaloby, ale i mimo ni. Bohumil Havel se v takovém případě však domnívá, že ze zákona nevyplývá možnost, aby soud rozdělil přiznanou náhradu mezi společnost a akcionáře, nicméně jen případně přisoudit náhradu pouze společnosti, ač

¹³⁹ Viz § 3 odst. 1 ZOK.

¹⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008.

¹⁴¹ ELIÁŠ, K. et al. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 142.

v řízení o reflexní škodě nebyla účastníkem¹⁴². Jsem toho názoru, že pokud bude akcionář současně oprávněn domáhat se náhrady škody za společnost i na svém podílu, dojde i v tomto případě k obrácení důkazního břemene v neprospěch škůdce podle § 4 odst. 1 ZOK. Ke stejnému závěru dospěl i Bohumil Havel¹⁴³.

Podle Jana Lasáka je sporné, zda vůbec mohou vedle sebe probíhat dvě nezávislá řízení o těchto nárocích, a to vzhledem k dvojímu možnému výkladu slovního spojení „*a domáhá-li se náhrady jen tento člen*“ (§ 213 ObčZ). Prvním možným výkladem lze dospět k závěru, že domáhá-li se korporace náhrady vzniklé újmy, nemůže se člen své reflektované škody domáhat. Druhý výklad naopak připouští, aby vedle sebe probíhala dvě řízení, nicméně soud nemůže uložit škůdci, aby namísto reflexní škody nahradil veškerou způsobenou újmu přímo korporaci, jak to umožňuje § 213 ObčZ¹⁴⁴. Jan Lasák shodně jako zákonodárce primárně vychází z toho, že vzhledem k odvozené povaze škody způsobené akcionářům, dojde v případě úspěchu společnosti se svým primárním nárokem na náhradu škody též k sanaci škody reflexní¹⁴⁵. Domnívám se však, že uspokojením nároku na náhradu škody uplatněného společností v každém případě nemusí dojít též k uspokojení reflexního nároku akcionáře, proto nelze předem vyloučit souběžná řízení, ani aby k uplatnění práva na náhradu reflexní škody došlo až v řízení následujícím.

Dle mého názoru je smyslem ustanovení umožňujícího soudu, aby i bez návrhu žalobce uložil škůdci, aby nahradil celou způsobenou škodu přímo korporaci, i když se její člen bude domáhat náhrady reflexní škody, zabránit šikanóznímu uplatňování nároků na náhradu reflexní újmy, například ze strany menšinových akcionářů, kteří nejsou oprávněni k podání akcionářské žaloby. V důsledku postupu soudu může být totiž s ohledem na okolnosti případu zabráněno, aby se akcionáři dostalo přímého prospěchu z uplatněného nároku. Nepopírám, že tímto způsobem může v určitých případech současně dojít i k vyrovnání ztráty žalobce, jak deklaruje důvodová zpráva¹⁴⁶.

Jan Lasák upozorňuje, že se objevují i názory (aniž by uvedl jejich nositele), podle nichž úprava derivativních žalob vylučuje podání žaloby na náhradu reflexní

¹⁴² HAVEL, B. Postřehy k odvozené (reflexní) škodě na podílu v korporaci ve světle nového občanského zákoníku. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 7-8, s. 209.

¹⁴³ HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 11.

¹⁴⁴ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1086.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 1086.

¹⁴⁶ ELIÁŠ, K. et al. op. cit. sub. 141, s. 142.

škody vzhledem ke specialitě zákona o obchodních korporacích¹⁴⁷. Tento závěr by však z možnosti uplatnění náhrady reflexní škody vylučoval akcionáře, kteří nejsou podle zákona o obchodních korporacích oprávněni k podání akcionářské žaloby, a došlo by tak k nedůvodnému omezení jejich práv, proto musím s ohledem na ochranu menšinových akcionářů tyto názory odmítnout.

Vzhledem k absenci zákonného vymezení reflexní škody Jan Lasák shrnuje dva přístupy k jejímu výpočtu. První z nich vychází z toho, že reflexní škoda je odrazem škody způsobené společnosti, proto bude odpovídat úměrnému snížení majetkové účasti společníka. Součet reflexních škod se pak bude rovnat újmě primárně způsobené korporaci. Druhý přístup naopak vnímá reflexní škodu jako škodu na hodnotě podílu člena korporace, která vznikne v důsledku škody primárně způsobené korporaci a nemusí proto odpovídat škodě na hodnotě podílu člena korporace, ani újmě způsobené korporaci¹⁴⁸. S ohledem na zákonné znění i definiční znaky reflexní újmy se osobně přikláním k prvnímu přístupu, podle kterého bude reflexní újma odrazem primární újmy způsobené korporaci.

Dalším zdánlivým nedostatkem zákonné úpravy je absence vymezení možných důvodů vzniku práva na náhradu reflexní škody. Zákonodárce tak zřejmě učinil, protože nepovažuje tento důvod za rozhodující, je-li zde primární povinnost k náhradě újmy způsobené korporaci. Proto lze dovodit, že právo na náhradu reflexní škody může být důsledkem porušení zákonné povinnosti, tak i povinnosti plynoucí ze smlouvy nebo z jiného právního důvodu. I když by úprava reflexní škody nasvědčovala tomu, že mají být důvody vykládány restriktivně, například v souvislosti s výkonem práv a plněním povinností v korporaci, souhlasím s Janem Lasákem, který vidí smysl této úpravy v tom, že se předpokládá určitý morální hazard na straně členů orgánů korporace¹⁴⁹.

Další výkladový problém, který může vzniknout, se týká změny nároku společnosti na náhradu škody v situaci, kdy je akcionáři přiznána náhrada reflexní újmy. Jan Lasák opět představuje dvě možnosti výkladu. Podle první z nich by v rozsahu uhrazené reflexní škody došlo k zániku práva společnosti na náhradu újmy a podle druhé z nich by naopak uhrazením reflexní škody nedošlo ke zbavení povinnosti škůdce

¹⁴⁷ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. et al. op. cit. sub. 144, s. 1081.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 1081-1082.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 1082.

na náhradu újmy vůči společnosti¹⁵⁰. Domnívám se, že první přístup by nevedl ke spravedlivému řešení vůči akcionářům, kteří svůj nárok na náhradu reflexní škody neuplatnili, ani vůči věřitelům společnosti a zvýhodňoval by škůdce, když by postupně mohlo dojít k zániku práva společnosti na náhradu újmy. Naopak u druhého přístupu by v extrémním případě mohlo dojít k dvojímu uhrazení škody ze strany škůdce, a to jak společnosti, tak i jejím akcionářům. Na druhou stranu by ale v tomto případě byl škůdce motivován k uhrazení celé škody společnosti, aby byla saturována i reflexní škoda akcionářů. Proto se přikláním k druhému výkladu, který vede ke spravedlivějšímu řešení, protože povinnost k náhradě újmy má být primárně sankcí pro škůdce, a proto by výkladem neměl být zvýhodňován.

Na závěr lze konstatovat, že zavedení institutu reflexní škody do českého právního řádu je s ohledem na ochranu menšinových akcionářů významným krokem. Nicméně vzhledem k odklonění se od stávající judikatury bude nutné vytvořit nové závěry, které vyjasní zmíněné výkladové problémy, zejména vztah reflexní škody k nároku společnosti na náhradu újmy.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 1089.

4 Zneužití práv menšinových akcionářů

Jak již bylo řečeno v úvodu práce, smyslem ochranných ustanovení v zákoně je jak ochrana zájmů menšinových akcionářů, tak i zájmů společnosti. Sama společnost ale musí být chráněna před situacemi, kdy ze strany menšinových akcionářů dojde ke zneužití těchto práv na úkor jejích zájmů. I Karel Eliáš tvrdí, že akciová minorita jedná především ve svém zájmu, někdy i stavěném velmi kontradiktorně vůči zájmům společnosti jako takové¹⁵¹. Jednání akcionářů může mít povahu šikanózního výkonu práva, neboli úmyslného právního jednání, jehož jediným účelem je poškození druhé strany¹⁵², ale i mírnějších forem zneužití práva, které dle ustanovení § 8 ObčZ nepoživají právní ochrany, protože se jedná o protiprávní jednání¹⁵³. Takový výkon práva sice formálně může odpovídat zákonu či smlouvě, avšak vzhledem k okolnostem konkrétního případu bude nepřijatelný¹⁵⁴. Karel Eliáš tvrdí, že problém zneužívání práv je především problémem sociálním a kulturním, se kterým se právo může vypořádat spíše v rovině aplikační, než v rovině normotvorby¹⁵⁵, proto se ani zákonodárce nesnaží předem regulovat veškeré situace, ve kterých může dojít ke zneužití práv, a stanoví obecné principy, které se v konkrétních situacích budou aplikovat.

Zákaz zneužití práv vyplývá ze základní povinnosti akcionářů, která působí jako obecný korektiv výkonu akcionářských práv, a to povinnosti loajality vůči zájmům společnosti dle § 212 ObčZ, neboli povinnosti chovat se ve vztahu ke společnosti čestně a zachovávat její vnitřní řád. Podle Stanislavy Černé je obsahem povinnosti loajality „*usilovat o naplnění cíle, k němuž byla společnost založena, zachovávat stanovy, respektovat její oprávněné zájmy, souhrnně vzato chovat se vůči společnosti čestně*“¹⁵⁶. Shodně vykládá povinnost loajality (*Treupflicht*) i německý Spolkový soudní dvůr (*Bundesgerichtshof*)¹⁵⁷, přičemž německá právní úprava slouží české právní úpravě jako zdroj inspirace.

¹⁵¹ ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. et al. *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 328.

¹⁵² PIHERA, V. op. cit. sub. 19, s. 363.

¹⁵³ PELIKÁNOVÁ, I., PELIKÁN, R. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. op. cit. sub. 138, s. 42.

¹⁵⁴ LAVICKÝ, P. in LAVICKÝ, P. et al. op. cit. sub. 144, s. 89.

¹⁵⁵ ELIÁŠ, K. in ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. op. cit. sub. 32, s. 343.

¹⁵⁶ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 8, s. 186.

¹⁵⁷ JOSKOVÁ, L. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 9, s. 260.

Stanislava Černá dále zároveň poznamenává, že povinnost loajality se neomezuje jen na vztah akcionáře ke společnosti, ale platí i pro vzájemné vztahy mezi akcionáři vyplývající z účasti ve společnosti¹⁵⁸. Na rozdíl od jiných forem obchodních korporací bude však u akciové společnosti loajalita vůči ostatním akcionářům obtížně realizovatelná vzhledem k časté anonymitě a početnosti ostatních akcionářů, která bude znemožňovat identifikaci jejich zájmů. Tomáš Dvořák proto dochází k závěru, že je-li člen loajální ke korporaci, je tím loajální i vůči všem jejím ostatním členům¹⁵⁹.

Povinnost loajality akcionářů ovšem není jednostranná a odpovídá jí povinnost loajality korporace, která nesmí bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat svého člena a současně musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy (§ 212 *in fine* ObčZ). Zvláštní úprava tohoto zákazu u akciové společnosti je obsažena v § 244 odst. 2 ZOK, podle kterého se nepřihlíží k právním jednáním, jejichž účelem je nedůvodné zvýhodnění jakéhokoliv akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů, ledaže jsou splněny podmínky uvedené v citovaném ustanovení.

Dosud nebyla povinnost loajality výslovně zakotvena v zákoně, nicméně se dovozovala z obecných zásad právní úpravy a z judikatury. Nejvyšší soud například uvedl, že „(...) povinnosti společníka nemusí vyplývat ze zákona, společenské smlouvy či jiných „listin“. Takové povinnosti mohou vyplývat též ze zásad, na kterých je postaven obchodní zákoník, z jiných než písemných závazků převzatých společníkem vůči společnosti, popřípadě z jiných právních skutečností“¹⁶⁰. V jiném případě Vrchní soud v Praze uvedl: „Vedle povinnosti splatit řádně a včas svůj vklad z právních předpisů vyplývá tzv. povinnost loajality společníka ke společnosti, tedy povinnost nečinit vůči společnosti úkony, které by měly negativní vliv na její podnikání, na realizaci jejího předmětu podnikání, resp. činnosti. Společník nesmí činit vůči společnosti takové úkony, které jsou způsobilé ji poškodit, a to jak ve směru ke třetím osobám, tak i ve směru ke společníkům“¹⁶¹. I když se tyto závěry judikatury vztahují na společnost s ručením omezeným, domnívám se, že je lze aplikovat i na akciovou společnost.

Souhlasím s Petrem Čechem v tom, že se míra intenzity povinnosti loajality bude lišit v akciových společnostech s různou akcionářskou strukturou nebo dle výše

¹⁵⁸ ČERNÁ, S. op. cit. sub. 8, s. 186.

¹⁵⁹ DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. op. cit. sub. 138, s. 652.

¹⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

¹⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009.

podílu konkrétního akcionáře na základním kapitálu, přičemž její intenzita poroste s výší podílu daného akcionáře¹⁶². U menšinových akcionářů Petr Čech dovozuje povinnost loajality zejména pokud akcionáři disponují tzv. blokační minoritou, tedy dostatečným podílem na hlasovacích právech, který jim umožňuje zablokovat přijetí určitých usnesení¹⁶³.

Sankcí za porušení povinnosti loajality bude povinnost akcionáře nahradit vzniklou škodu, ale zároveň může být porušení této povinnosti důvodem pro prohlášení usnesení valné hromady za neplatné.

V případě, že dojde ke zneužití hlasovacího práva, novým důsledkem podle § 212 odst. 2 ObčZ může být zvláštní řízení, ve kterém je soud oprávněn na návrh osoby, která na tom prokáže právní zájem, rozhodnout, že k hlasu člena, který zneužil hlasovací právo k újmě celku, nelze v konkrétním případě přihlížet. Důvodová zpráva uvádí, že ustanovení § 212 ObčZ přejímá myšlenku dosavadního § 56a ObchZ a zavádí efektivní sankci za zneužití hlasů v korporaci¹⁶⁴. Oproti předchozí úpravě je však právo výslovně přiznáno každému, kdo prokáže právní zájem. Může jím být jak člen korporace nebo korporace samotná, ale i osoba mimo korporaci¹⁶⁵, například věřitel. Takovéto rozhodnutí soudu může mít v konkrétním případě význam v tom, že pro přijetí rozhodnutí valné hromady budou zpětně splněny podmínky a rozhodnutí tak „obživne“ a bude platně přijato¹⁶⁶. Řízení o zneužití hlasovacích práv a řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady jsou nepochybně samostatnými řízeními, nicméně dle § 88 odst. 4 z.ř.s. budou tato řízení spojena ke společnému řízení, vzhledem k tomu, že zneužití hlasovacích práv může založit neplatnost usnesení valné hromady. Proto sdílím názor Petra Šuka, že bude možné se přímo domáhat vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, přičemž soud jako prejudiciální otázku posoudí, zda došlo ke zneužití hlasovacích práv¹⁶⁷. V opačném případě by řízení o zneužití hlasovacích práv bylo pouhým mezistupněm, na který by muselo navazovat řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

¹⁶² ČECH, P. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R. et al. *Akciové společnosti*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 357.

¹⁶³ Tamtéž, s. 357-358.

¹⁶⁴ ELIÁŠ, K. et al. op. cit. sub. 141, 2012, s. 141.

¹⁶⁵ SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. et al. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 184.

¹⁶⁶ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P. et al. op. cit. sub. 144, s. 1079.

¹⁶⁷ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 680.

4.1 Projevy zneužití práv menšinových akcionářů

Jelikož jednotlivé projevy zneužití práv menšinových akcionářů bude nutné vždy posuzovat s ohledem na okolnosti konkrétního případu, tato kapitola proto vymezuje pouze obvyklé případy zneužití práv menšinových akcionářů.

4.1.1 Opakované svolávání valné hromady

V souvislosti s právem účastnit se řízení společnosti výše již bylo uvedeno, že akcionáři mohou zneužívat svého práva na svolání valné hromady například opakovaným vznášením požadavku na představenstvo na svolání valné hromady. Domnívám se, že v souladu s dosavadní judikaturou bude možnou obranou proti takovému postupu akcionářů oprávnění představenstva nevyhovět těmto požadavkům. Pokud by se akcionáři obrátili na soud, aby je zmocnil ke svolání valné hromady, soud by takové návrhy jistě zamítl a neuložil by společnosti povinnost hradit náklady řízení.

4.1.2 Nedůvodné návrhy na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady

Zřejmě nejčastějším případem zneužití práv menšinových akcionářů bude podávání návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 428 odst. 1 ZOK ve spojení s § 258 ObčZ. Právo podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady náleží každému akcionáři, proto je zde větší riziko jeho zneužití.

Zákon o obchodních korporacích proto až na výjimky zavádí nové omezení tohoto práva ve formě protestu proti usnesení valné hromady, který musí být podán a zachycen v zápise z jednání valné hromady, aby se akcionář vůbec mohl dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady (§ 424 ZOK). Důvodová zpráva si od toho slibuje zvýšení tlaku na účastníky valné hromady s ohledem na zásadu *vigilantibus iura* a zároveň vyšší jistotu ohledně platnosti nebo neplatnosti usnesení valné hromady¹⁶⁸. Lucie Josková spatřuje hlavní funkci protestu právě v tom, že upozorní společnost na možné budoucí spory¹⁶⁹. Výjimku budou tvořit případy, kdy protest nebyl zapsán chybou zapisovatele nebo předsedy valné hromady, kdy akcionář nebyl na valné hromadě přítomen nebo kdy důvody pro neplatnost nebylo možné na valné hromadě zjistit, například proto, že tyto důvody vyjdou najevo až po skončení valné hromady.

¹⁶⁸ HAVEL, B. et al. op. cit. sub. 2, s. 99.

¹⁶⁹ JOSKOVÁ, L. Napadení usnesení valné hromady společníkem podle zákona o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5, č. 2, s. 43.

Existenci těchto případů musí akcionář tvrdit a následně prokázat. Bude-li sporné, zda protest byl podán, uplatní se vyvratitelná právní domněnka ve prospěch akcionáře, že protest byl podán.

Sporné však může být, zda protest musí být odůvodněn a zda usnesení valné hromady bude možné napadnout jen z důvodu, pro který byl vznesen protest. Zákon o obchodních korporacích vyžaduje, aby součástí zápisu z jednání valné hromady byl i obsah protestu akcionáře. Z důvodové zprávy navíc vyplývá, že se nelze dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady z jiného důvodu, než uvedeného v protestu¹⁷⁰. Jsem nicméně toho názoru, že omezením akcionáře v tom, že formulací důvodů neplatnosti, které vznese na valné hromadě, bude následně vázán, budou na akcionáře kladeny nepřiměřené nároky a celý institut vyslovení neplatnosti valné hromady může ztratit svůj smysl. Jak uvádí Lucie Josková, identifikování správného důvodu vady usnesení vyžaduje detailní znalost právní úpravy a související judikatury i interních předpisů společnosti¹⁷¹. Zákonná úprava sice umožňuje, aby protest vznesl i jiný akcionář, než ten, který se bude domáhat vyslovení neplatnosti usnesení¹⁷², ale nelze spoléhat na to, že jiný akcionář protest vznese a navíc správně vymezí jeho důvod. Proto soudím, že bude dostačující, když obsahem protestu bude, proti kterému usnesení směřuje a jeho důvody budou vymezeny rámcově, s tím, že je akcionář blíže rozvede až v návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady¹⁷³. K opačnému závěru dospěl Petr Šuk, který se domnívá, že pro splnění účelu protestu je nezbytné, aby určitě a srozumitelně popsal okolnosti, v nichž protestující spatřuje důvody neplatnosti usnesení valné hromady (s výjimkou jejich právní kvalifikace), a to pod sankcí zdánlivosti tohoto právního jednání¹⁷⁴. S ohledem na dosavadní judikaturu se domnívám, že soud bude těmito důvody vázán v tom smyslu, že nebude možné, aby přihlédl k důvodům neplatnosti, které akcionář neuplatnil v protestu, i kdyby skutečně byly dány¹⁷⁵.

¹⁷⁰ HAVEL, B. et al. op. cit. sub. 2, s. 99.

¹⁷¹ JOSKOVÁ, L. op. cit. sub. 169, s. 44.

¹⁷² Vládní návrh zákona o obchodních korporacích z roku 2011 naopak původně v § 431 požadoval, aby protest podal akcionář, který se bude domáhat vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady.

¹⁷³ Shodně i Václav Filip a Jan Lasák došli k závěru, že dílčí nepřesnost ve specifikaci protestu nelze automaticky považovat za nedostatek, který by měl vést k diskvalifikaci podaného protestu a tím i k následnému odepření aktivní legitimace akcionáře. FILIP, V., LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. op. cit. sub. 10, s. 1953.

¹⁷⁴ ŠUK, P. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. op. cit. sub. 6, s. 670.

¹⁷⁵ Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2281/2013, ve vztahu k § 242 ObchZ, který podmiňoval právo člena družstva dovolávat se neplatnosti usnesení členské schůze podáním

Německá právní úprava, ve které je protest proti usnesení valné hromady upraven obdobně¹⁷⁶, naopak nevyžaduje odůvodnění protestu. Dále německá judikatura i literatura dokonce připouští, aby byl vznesen tzv. paušální protest proti všem usnesením valné hromady, a to již na jejím počátku¹⁷⁷, například pokud došlo k pochybení již při svolání valné hromady. Domnívám se, že paušální protest bude též v souladu s českou právní úpravou, a proto jej také bude možné podat.

Na druhou stranu nelze opomenout, že vzhledem k tomu, že obsahem pozvánky na valnou hromadu je dle § 407 odst. 1 písm. f) i návrh usnesení valné hromady a jeho zdůvodnění, akcionáři budou mít možnost se na valnou hromadu lépe předem připravit. Je však obtížné předem odhadnout, jaký bude skutečný dopad tohoto omezení na právo akcionářů podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady. Dá se ale očekávat, že počet nedůvodných návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady klesne.

4.1.3 Zneužití akcionářské žaloby

Riziko zneužití akcionářské žaloby vyplývá z výše uvedené skutečnosti, že akcionář nemá z případného úspěchu žaloby žádný přímý prospěch a nepřímý prospěch, který akcionář získá zvýšením čistého obchodního majetku společnosti, pravděpodobně bude v zanedbatelné výši vzhledem k malým podílům kvalifikovaných akcionářů. Akcionář tak nemá motivaci k tomu, aby jednal v zájmu společnosti a naopak může využít tento efektivní nástroj i k jiným důvodům než je náprava vzniklé škody. S ohledem na povinnost společnosti hradit soudní poplatek a další náklady soudního řízení akcionář ani neriskuje, že se neúspěch s žalobou nepříznivě projeví v jeho majetkové sféře. Společnost navíc riskuje, že může utrpět její reputace a vztahy uvnitř společnosti¹⁷⁸.

Společnost se sice může následně domáhat náhrady vzniklé škody proti akcionáři, nicméně ani to nemusí být k zabránění zneužívání institutu dostačující. Dle mého názoru by bylo účinnější, kdyby soud v případě zjevného zneužití práva akcionářskou žalobu jako nedůvodnou zamítl a pokud by akcionář po společnosti vymáhal bezdůvodné obohacení za zaplacení soudního poplatku jménem společnosti,

námítky, uvedl, že soud je oprávněn přezkoumávat platnost usnesené členské schůze pouze v rozsahu vznesené námítky a případných navazujících tvrzení družstva.

¹⁷⁶ Srov. ust. § 245 bod 1 AktG.

¹⁷⁷ JOSKOVÁ, L. op. cit. sub. 169, s. 42.

¹⁷⁸ LASÁK, J. op. cit. sub. 92, s. 77.

soud by akcionáři jeho náhradu neměl přiznat vzhledem k zjevnému zneužití práva. I když Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí¹⁷⁹ nepřipouští výjimky z povinnosti společnosti zaplatit soudní poplatek, domnívám se, že to může vést až k absurdním závěrům. Jan Broulík uvádí jako příklad situaci, kdy by společnost měla platit poplatek i v případě, že by jeho výše byla pro společnost zcela likvidační, ačkoliv by bylo zcela evidentní, že jde o žalobu nedůvodnou¹⁸⁰. Proto s ním souhlasím v tom, že společnosti v důsledku zneužití práva na podání derivativní žaloby vůbec nevzniká povinnost soudní poplatek platit¹⁸¹.

Jan Lasák jako řešení navrhuje zavedení určitého korekčního mechanismu, který by znemožnil oportunistické využívání derivativních žalob a zajistil, že podání derivativní žaloby bude v nejlepším zájmu společnosti¹⁸². Korekční mechanismus by například ve společnostech s majoritním akcionářem mohl spočívat v hlasování menšinových akcionářů o vhodnosti podání derivativní žaloby, s tím, že majoritní akcionář by byl z takového hlasování vyloučen. Jiným navrhovaným mechanismem by mohlo být oprávnění valné hromady schválit škodné jednání členů statutárního orgánu, které by vyloučilo použití derivativní žaloby¹⁸³. Jsem ovšem toho názoru, že takový mechanismus by byl nepřiměřeným omezením pro ty akcionáře, kteří chtějí prostřednictvím institutu akcionářské žaloby hájit zájmy společnosti a nikoliv své vlastní. Do jisté míry je takový mechanismus i zbytečný, pokud budou soudy správně aplikovat výslovně zakotvený zákaz zneužití práva v § 8 ObčZ.

Na závěr je nutné zdůraznit, že ne každý, kdo využívá svého práva, jedná protiprávně. Jak dovedl Nejvyšší soud ve vztahu k většinovému společníkovi¹⁸⁴, který využije svého práva, jež mu zákon dává, nelze to samo o sobě považovat za zneužití jeho postavení. Dle mého názoru se tento závěr uplatní i vůči menšinovým akcionářům, kteří využijí svých práv. Proto je důležité v každém případě posuzovat konkrétní okolnosti případu.

¹⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002.

¹⁸⁰ BROULÍK, J. Zneužití derivativní žaloby a povinnost platit soudní poplatek. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 98.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 99.

¹⁸² LASÁK, J. op. cit. sub. 92, s. 77.

¹⁸³ Tamtéž, s. 78.

¹⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2759/2009.

Závěr

Cílem této práce, vzhledem k jejímu omezenému rozsahu, bylo zaměřit se na vybrané oblasti ochrany menšinových akcionářů, analyzovat je a zhodnotit přínosy a nedostatky rekodifikace v těchto oblastech. Zároveň bylo cílem práce posoudit využitelnost dosavadní judikatury a doktríny a nastínit možný vývoj právní úpravy s přihlédnutím k zahraniční právní úpravě a literatuře.

První oblastí byla právní možnost akcionáře podílet se na řízení společnosti a spoluvytváření její vůle, která je zajišťována zejména prostřednictvím práv, které zákon přiznává kvalifikovaným akcionářům. Jelikož právní úprava v této oblasti navazuje na obchodní zákoník, uplatní se zde závěry judikatury i doktríny, které jsou nezbytné při uplatňování těchto práv. Jako přínos vnímám zpřesnění právní úpravy v otázce přezkumu výkonu působnosti představenstva. Jako hlavní nedostatek nicméně vidím, že ani při rekodifikaci nedošlo k zakotvení konkrétních opatření při nečinnosti orgánů společnosti, na které se kvalifikovaní akcionáři obrátí s žádostí o zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady anebo o přezkoumání výkonu působnosti představenstva, i když se nabízí přiznání práva obrátit se na soud po vzoru německé právní úpravy.

Kumulativní hlasování, které bylo rekodifikací zavedeno do české právní úpravy jako nový institut, je pro ochranu menšinových akcionářů přínosné zejména v tom, že dává menšinovým akcionářům možnost prosadit volbu „svého“ člena orgánu společnosti, který bude následně hájit jejich zájmy, čímž může zároveň podnítit zájem menšinových akcionářů o fungování společnosti. Tento institut by ovšem ztrácel svůj smysl, pokud by většinový akcionář mohl vahou svých hlasů následně odvolat člena orgánu zvoleného kumulativním hlasováním. Proto je zásadní, že byla zakotvena možnost odvolání člena orgánu zvoleného kumulativním hlasováním jen se souhlasem většiny těch, kteří pro něj hlasovali. Hlavní nevýhodou kumulativního hlasování nicméně zůstává nutnost jeho zakotvení ve stanovách společnosti.

Prostřednictvím akcionářské žaloby mohou kvalifikovaní akcionáři chránit jak zájmy společnosti, tak i zájmy své, a to tak, že jménem společnosti uplatní právo na náhradu škody, případně na splacení emisního kursu upsaných akcií, a dosáhnou tak zvýšení svého podílu na čistém obchodním majetku společnosti. Proto je pozitivní, že nová právní úprava rozšiřuje okruh osob, vůči kterým bude možné akcionářskou žalobu

podat. Časté mohou být zejména případy akcionářské žaloby proti vlivné osobě, jejíž zákonná definice je poměrně široká. Z hlediska dalšího vývoje právní úpravy by bylo vhodné, aby byla vyjasněna povinnost akcionáře vůči příslušným orgánům společnosti, kteří mají primárně uplatňovat právo na náhradu škody nebo splacení emisního kursu. Zároveň by pro zvýšení využitelnosti institutu měla být zmírněna asymetrie informací v akciové společnosti, například přiznáním práva nahlížet do dokladů týkajících se společnosti.

Naopak zakotvení reflexní škody umožňuje akcionářům uplatnit nárok na náhradu škody způsobené společností, která se negativně projevila v jejich majetkové sféře, ale vlastním jménem a s přímým prospěchem pro akcionáře. Významnou odlišností oproti akcionářské žalobě je i skutečnost, že právo na náhradu reflexní škody může uplatnit každý akcionář, čímž v důsledku rekonstrukce dochází ke zvýšení ochrany menšinových akcionářů. Nicméně zároveň došlo k odklonění se od stávající judikatury, proto do doby než se soudy vyjádří k výkladovým problémům, může být snížena právní jistota akcionářů, například ohledně rozsahu jejich nároku na náhradu škody.

Protože i výkon práv menšinových akcionářů nemůže být neomezený, poslední kapitola věnovaná zneužití práv menšinových akcionářů ukázala obecné korektivy výkonu jejich práv v podobě zákazu zneužití práv a povinnosti loajality a zároveň představila obvyklé případy zneužití práv a jejich možné řešení.

Vzhledem k výše uvedenému lze konstatovat, že ochrana menšinových akcionářů po rekonstrukci českého soukromého práva doznává změn, které posilují jejich práva ve společnosti, ale zároveň reagují na jejich možné nadužívání. S ohledem na obecné posilování zásady *vigilantibus iura* jsou akcionáři po rekonstrukci navíc motivováni, aby se aktivně starali o svá práva a nezůstali pasivní.

Na menšinového akcionáře by mělo být i nadále nahlíženo jako na investora, jehož investice by neměla být znehodnocována, ať už v důsledku principu většinového rozhodování, nebo postupu společnosti. Proto je i po rekonstrukci soukromého práva nezbytné zachování ochranných ustanovení v právní úpravě, aby v určitých oblastech došlo k vyrovnání jejich nerovného postavení. Zároveň je ale nutné respektovat potřeby akciové společnosti a stanovit meze výkonu práv menšinových akcionářů.

Seznam použitých zkratek

Aktiengesetz, AktG	Aktiengesetz vom 6. September 1965 - zákon o akciových společnostech ze dne 6. září 1965, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník, ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění
obchodní zákoník, ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
zákon o obchodních korporacích, ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v aktuálním znění
zákon o zvláštních řízeních soudních, z.ř.s.	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v aktuálním znění

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace

- BĚLOHLÁVEK, A. J. et al. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 2733 s. ISBN 978-80-7380-451-0
- ČÁP, Z., JAHSELKA, P., JOSKOVÁ, L. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha a.s., 2013, 784 s. ISBN 978-80-7201-917-5
- ČERNÁ, S. Nominování členů orgánů kapitálových obchodních korporací v novém českém korporačním právu. In *Reforma súkromého práva na Slovensku a v Čechách: zborník príspevkov z konferencie Československé právnické dni 2013*. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 29 – 38. ISBN 978-80-210-6626-7
- ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164-1
- DĚDIČ, J. et al. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. § 176 - § 220zb*. Praha: Polygon, 2002, s. 1747 - 3055. ISBN 80-7273-071-1
- DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R. et al. *Akciové společnosti*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 704 s. ISBN 978-80-7400-404-9
- DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 936 s. ISBN 978-80-7357-430-7
- ELIÁŠ, K. *Akciová společnost. Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. Praha: Linde Praha, a.s., 2000, 433 s. ISBN 80-7201-232-0
- ELIÁŠ, K., POKORNÁ, J., DVOŘÁK, T. *Kurs obchodního práva: obchodní společnosti a družstva*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 503 s. ISBN 978-80-7400-048-5
- ELIÁŠ, K., BARTOŠÍKOVÁ, M., POKORNÁ, J. et al. *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 617 s. ISBN 80-7179-391-4
- ELIÁŠ, K. et al. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2
- ELIÁŠ, K. *Obchodní společnosti*. Praha: C. H. Beck, 1994, 338 s. ISBN 80-7049-090-X
- HAVEL, B. et al. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, 787 s. ISBN 978-80-7208-923-9

- KŘÍŽ, R. *Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii*. Praha: CODEX Bohemia, s.r.o., 1999, 256 s. ISBN 80-85963-48-5
- LASÁK, J. *Právní předpisy Evropské unie s judikaturou. Právo obchodních společností*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, 480 s. ISBN 978-80-7357-611-0
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1608 s. ISBN 978-80-7478-537-5
- LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1264 s. ISBN 978-80-7478-537-5
- LAVICKÝ, P. et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9
- POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. et al. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 1115 s. ISBN 978-80-7357-491-8
- SVEJKOVSKÝ, J., DEVEROVÁ, L. et al. *Právní osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, 540 s. ISBN 978-80-7400-445-2
- ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CÍLEČEK, F. et al. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3
- ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 1478 s. ISBN 978-80-7400-354-7
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. et al. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, 1736 s. ISBN 978-80-7478-369-2

Časopisecké články

- BEJČEK, J. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 17, s. 613-624. ISSN 1210-6410
- BROULÍK, J. Zneužití derivativní žaloby a povinnost platit soudní poplatky. *Právní rozhledy*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 97-100. ISSN 1210-6410
- ČERNÁ, S. Ochrana menšinových akcionářů v obchodním zákoníku. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica: K vybraným otázkám obchodního práva*, 1998, roč. 44, č. 2, s. 115-130. ISSN 0323-0619
- DĚDIČ, J. Novela obchodního zákoníku a problematika menšinových akcionářů. *Obchodní právo*, 1996, roč. 5, č. 5, s. 2-12. ISSN 1211-8278

ELIÁŠ, K. Mala herba cito crescit. O zneužívání oprávnění drobných a menšinových akcionářů. *Bulletin advokacie*, 2000, roč. 2000, č. 5, s. 7-23. ISSN 1210-5348

FILIP, V. Procedurální práva akcionářů na valné hromadě. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 5, s. 153-159. ISSN 1210-6410

HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 10, s. 250-256. ISSN 1803-6554

HAVEL, B. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5, č. 1, s. 13-16. ISSN 1803-6554

HAVEL, B. Postřehy k odvozené (reflexní) škodě na podílu v korporaci ve světle nového občanského zákoníku. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 7-8, s. 207-209. ISSN 1803-6554

HAVEL, B. Předpokládané změny obchodního práva při rekodifikaci práva soukromého aneb nad návrhem obchodního zákona. *Obchodněprávní revue*, 2009, roč. 1, č. 1, s. 1-10. ISSN 1803-6554

JOSKOVÁ, L. Napadení usnesení valné hromady společníkem podle zákona o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5, č. 2, s. 41-45. ISSN 1803-6554

JOSKOVÁ, L. Povinnost loajality v akciové společnosti. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 9, s. 259-267. ISSN 1803-6554

LASÁK, J. Akciová společnost na prahu rekodifikace: základní novinky. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 2, s. 46-51. ISSN 1803-6554

LASÁK, J. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. *Obchodněprávní revue*, 2011, roč. 3, č. 3, s. 77-80. ISSN 1803-6554

LASÁK, J. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. *Obchodněprávní revue*, 2010, roč. 2, č. 3, s. 74-81. ISSN 1803-6554

PIHERA, V. K obecným limitům akcionářských práv. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 10, s. 361-364. ISSN 1210-6410

PIHERA, V. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 5, s. 142-148. ISSN 1803-6554

RUBAN, R. De practicissimis non curat lex aneb co zůstává nejasné o kumulativním hlasování. *Obchodněprávní revue*, 2014, roč. 6, č. 5, s. 134-142. ISSN 1803-6554

Soudní rozhodnutí

Nejvyšší soud ČR

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2000, sp. zn. 32 Cdo 2717/99. In *Soudní judikatura*, 2001, roč. 5, č. 4, s. 195.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 5. 2002, sp. zn. 29 Odo 657/2001. Dostupné z www.nsoud.cz

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 5. 2004, sp. zn. 29 Odo 841/2003. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 29 Odo 407/2004. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4354/2008. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2759/2009. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 29 Cdo 719/2011. Dostupné z www.nsoud.cz

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2281/2013. Dostupné z www.nsoud.cz

Ústavní soud ČR

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 12. 2006, sp. zn. II. ÚS 305/05. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/>

Vrchní soud v Praze

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009. Dostupné z www.beck-online.cz

Právní předpisy

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, dostupné z www.beck-online.cz

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v aktuálním znění. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, dostupné z www.beck-online.cz

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v aktuálním znění. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, dostupné z www.beck-online.cz

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v aktuálním znění. In: Beck-online [právní informační systém]. C. H. Beck, dostupné z www.beck-online.cz

Zahraniční právní předpisy

Aktiengesetz. Dostupný z <http://www.gesetze-im-internet.de/aktg/BJNR010890965.html>

The Delaware General Corporation Law. Dostupné z <http://delcode.delaware.gov/title8/c001/index.shtml>

Rule 14a-8 under Securities Exchange Act of 1934. Dostupné z http://www.ecfr.gov/cgi-bin/retrieveECFR?gp=1&SID=dbaef0e19d5b43a964acb2a246fd1dd9&ty=HTML&h=L&r=PART&n=pt17.4.240#se17.4.240_114a_68

The Washington Business Corporation Act. Dostupné z <http://app.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?Cite=23B>

Cizojazyčné zdroje

DAVIES, P. *Introduction to company law*. Oxford: Oxford University Press, 2002, 312 s. ISBN 0-19-924940-7.

HAMILTON, R. W. *The law of corporations in a nutshell*. 4th ed. St. Paul: West Publishing Company, 1996, 624 s. ISBN 0-314-09874-7.

Internetové zdroje

Vládní návrh zákona o obchodních korporacích z roku 2011 (Sněmovní tisk č. 363).

Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=363&ct1=0>

VRÁNA, L. Jak to bude s kumulativním hlasováním? Epravo.cz [online]. 2013.

Dostupné z <http://www.epravo.cz/top/clanky/jak-to-bude-s-kumulativnim-hlasovanim-91961.html>

Resumé

Ochrana menšinových akcionářů po rekodifikaci českého soukromého práva

Cílem této práce je zaměřit se na vybrané oblasti ochrany menšinových akcionářů, analyzovat je a zhodnotit přínosy a nedostatky rekodifikace českého soukromého práva v těchto oblastech. Zároveň je v práci posouzena využitelnost dosavadní judikatury a doktríny a nastíněn možný vývoj právní úpravy. Na těch místech práce, kde to autorka považuje za přínosné, je rovněž zohledněna zahraniční právní úprava a literatura.

Diplomová práce je systematicky rozdělena do 4 kapitol. V úvodní části práce jsou v samostatných kapitolách vymezeny základní pojmy menšinového a kvalifikovaného akcionáře a následně zhodnoceny důvody jejich ochrany.

Ve třetí kapitole se po vymezení jednotlivých oblastí ochrany samostatné podkapitoly věnují těm oblastem ochrany menšinových akcionářů, které autorka považuje za významné z hlediska postavení menšinového akcionáře ve společnosti i po rekodifikaci. Nejdříve se práce zaměřuje na účast akcionáře na řízení společnosti, konkrétně na ta práva, které zákon přiznává kvalifikovaným akcionářům. Dále následuje podkapitola věnovaná novému institutu začleněnému do českého právního řádu v důsledku rekodifikace, kterým je kumulativní hlasování. Následující dvě podkapitoly se věnují institutu náhrady škody, nejdříve akcionářské žalobě a poté náhradě reflexní škody.

Ve čtvrté kapitole je nastíněna problematika zneužití práv menšinových akcionářů a povinnost loajality akcionářů. Zároveň jsou zde uvedeny obvyklé případy zneužití práv menšinových akcionářů.

Autorka poukazuje na možné výkladové problémy, ke kterým po představení příslušných názorů právní doktríny a judikatury zaujímá vlastní názor. Dosažené poznatky jsou shrnuty v závěru práce.

Abstract

Protection of minority shareholders after recodification of Czech private law

The purpose of this thesis is to concentrate upon chosen areas of protection of minority shareholders, analyse them and review the advantages and disadvantages of the recodification of Czech private law in these areas. Simultaneously the thesis evaluates the usability of the existing judicial decisions and outlines possible development of the legislation. In the parts of the thesis where the author believes it is useful, the thesis compares these areas with foreign legislation and doctrine.

The thesis is systematically composed of 4 chapters. The introductory part of the thesis consists of two separate chapters that describe the notions of minority and qualified shareholder and explain the reasons of their protection.

After the definition of areas of protection of minority shareholders, chapter three concentrates on the areas of the protection that the author considers significant in terms of position of the minority shareholder in the company after the recodification. At first the thesis focuses on the participation of the shareholders in the corporate governance, specifically on the rights of qualified shareholders. The next part of the thesis highlights the new legal institute incorporated in the Czech legal order after the recodification, which is cumulative voting. The following two parts are devoted to compensation of damages, firstly to the derivative action and secondly to the compensation of reflective loss.

Chapter four outlines the problem of abuse of rights of minority shareholders and the obligation of loyalty of shareholders together with common forms of abuse of rights of minority shareholders.

The author points out possible interpretation issues in the chosen areas. After the presentation of relevant opinions of the legal doctrine and of the judicial decisions, the author adopts own opinion. The author's findings are concluded at the end of the thesis.

Klíčová slova

- menšinový akcionář
- kvalifikovaný akcionář
- akciová společnost

Key words

- minority shareholder
- qualified shareholder
- public limited company